

Ekoparksplan Naakajärvi

Förord

Sveaskog har i sin miljöpolicy bestämt att 20 procent av den produktiva skogsmarken ska användas till naturhänsyn och naturskydd. Nivån bygger på den bedömning av behov som företaget har gjort med stöd av forskare och naturvårdare. Vi har delat in den produktiva skogsmarken i fyra olika landskapsklasser för att skapa områden med olika naturvårdsambitioner. Mellan landskapen varierar andelen hänsyn betydligt beroende på befintliga naturvärden och förutsättningar att skapa framtida naturvärden. Landskapsklassen som har högst naturvårdsambition har fått benämningen ekopark. Ekopark Naakajärvi kommer att bli en av Sveaskogs 36 ekoparker. När alla ekoparker har fått en ekoparksplan och blivit invigda kommer 5 procent av den produktiva skogsmarken att tillhöra den landskapsklassen.

Ekopark Naakajärvi är den första av 14 planerade ekoparker inom marknadsområde Norrbotten. Ekoparksplanen är både ett levande och ett styrande dokument för det framtida arbetet med Ekopark Naakajärvi. Vi är väl medvetna om att det bygger på dagens kunskaper när det gäller vad som är höga naturvärden och är också beredda att utveckla och anpassa ekoparksplanen till ny kunskap som kommer. Målet nu och i framtiden kommer att vara att utveckla artrikedomen i området. I begreppet utveckling ligger skötsel och restaurering av olika naturmiljöer för att gynna arter som är knutna till sådana ekosystem.

I Ekopark Naakajärvi finns goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald. Ekoparken utgörs av ett mosaikartat, brandpräglat landskap med ett stort inslag av myrmark. Här finns naturvårdsintressanta miljöer som senvuxna tallskogar och branta ravin-granskogar. Friluftaktiviteter som fiske, jakt och svamp- och bärplockning lockar till besök i området. Landskapet utgör också ett viktigt åretruntbetesland för rennäringen.

Ett omfattande arbete är nedlagt för att färdigställa ekoparksplanen. Arbetet är ett samarbete mellan Sveaskogs Stab Miljö och socialt ansvar samt marknadsområdet. Använd de beskrivningar, kartor och stigar som mina medarbetare arbetat fram och hjälp oss att hålla liv i ekoparken genom att nyttja den. Välkommen till Ekopark Naakajärvi!

Kalix i februari 2008

Lars-Erik Bergström
Skogsskötselansvarig
Marknadsområde Norrbotten
Sveaskog

Sammanfattning

En ekopark är ett större sammanhängande skogslandskap med höga ekologiska värden. Ekoparkerna är mellan 10-140 kvadratkilometer stora. Här har Sveaskog särskilt höga miljöambitioner. Minst hälften av den produktiva skogsmarken används för naturvård. Ekoparkerna utgör ett komplement till andra skyddade skogsbiotoper och den naturhänsyn som lämnas vid avverkning, kantzoner, hänsynsytor, trädgrupper och solitära träd.

Den naturvårdsstrategiska tanken med ekoparkerna är att gynna arter med landskapsekologiska krav samt ge hotade arter möjlighet att bygga upp livskraftiga populationer. Ekoparkerna kan genom sin storlek och höga miljöambitioner fungera som spridningskällor för hotade arter.

Ekopark Naakajärvi är ett stort sammanhängande skogsområde med relativt stor biotopvariation. Skogsklädda berg och djupa raviner ger även en stor terrängvariation.

Totalt omfattar Ekopark Naakajärvi cirka 7 000 hektar, varav drygt 5 000 hektar är produktiv skogsmark. Utmärkande för nyckelbiotoperna och naturvärdeslokalerna inom ekoparken är den stora andelen tallnurskogar med hög beståndsålder. I ekoparken finns tre raviner och ravinskogarna utgör drygt 11 procent av arealen. I ravinskogarna finns olika livsmiljöer som är relativt opåverkade av skogsbruk. I ekoparken finns även cirka 1 700 hektar opåverkade och fågelrika våtmarker.

Ekologiska målbilder för Ekopark Naakajärvi är tallnurskog, grannurskog, ravinskog, lövrik barrnurskog och lövskog. Cirka 55 procent av ekoparken klassas i dag som skogar med höga naturvärden. 59 procent av arealen har bedömts bli NO (naturvård orörd) eller NS (naturvård skötsel) i framtiden, vilket innebär att naturvärdena kommer att öka jämfört med i dag. Tillsammans med den naturvårdshänsyn som lämnas i produktionsskogarna blir den totala naturvårdsarealen i Ekopark Naakajärvi 66 procent.

Ekologiska målbilder för Ekopark Naakajärvi.

Tabellen visar andelen nuvarande skog med höga naturvärden i Ekopark Naakajärvi samt hur mycket mark som lagts till för att stärka respektive naturtyp. Andelen restaurering är låg eftersom det redan finns stora arealer med höga naturvärden i ekoparken. Den totala naturvårdsarealen inom ekoparken är 66 procent när andelen naturvårdsskogar summeras med den naturhänsyn som också lämnas i produktionsskogarna.

Naturtyper med höga naturvärden	Utgångsläge 2005 (%)	Restaurering (%)	I framtiden (%)	Kommentarer
Tallnurskog	29	1	30	Naturvårdsbränning.
Grannurskog	14	1	15	Fri utveckling.
Ravinskog	7	0	7	Fri utveckling.
Lövrika barrnurskogar	4	1	5	NS-röjningar.
Lövskog	1	1	2	NS-röjningar.
Summa	55	4	59	
Produktionsskogar utan höga naturvärden	45	-4	41	

Ekopark Naakajärvi invigdes den 1 september 2005. Ekoparksplanen är ett styrande ramdokument för Ekopark Naakajärvis skötsel.

Förord	1
Sammanfattning	2
1. Generellt om ekoparker	4
Sveaskogs ekoparker – för naturen och människans skull	
Sveaskogs naturvårdsstrategi	
Ekoparksavtal	
Samsyn med årliga samråd	
Från biotopanalys till ekoparksplan – en översiktlig beskrivning	
Ordförklaringar	
2. Ekopark Naakajärvis naturvärden	7
Varför Ekopark Naakajärvi?	
Biotopanalys – resultat	
Mångfaldsanalys – resultat	
Landskapsanalys – resultat	
3. Naturvårdsmålen i Ekopark Naakajärvi	23
Ekologiska målbilder	
Skogslandskapets vattenmiljöer	
Sammanställning av målklasser och deras fördelning	
4. Naturvårds- och produktionsmetoder	31
Orörda områden (NO)	
Naturvårdande skötsel (NS)	
Ekologisk leveranstid	
Hanteringen av produktionsskogarna	
5. Rennäringen	34
6. Kulturmiljövärden	35
Kulturmiljöer	
Kulturmiljövård	
Historiska namn	
7. Upplevelsevärden	37
8. Jakt och fiske	38
9. Forskning, inventeringar och samarbeten	39
10. Information	39
11. Källor, litteraturförteckning	39
12. Bilagor	40
Bilaga 1. Översiktskarta Ekopark Naakajärvi	
Bilaga 2. Instruktion för hantering av vindfällan	

Bild på framsida: Brunbjörn
Foto: Conny Lundström/N

1. Generellt om ekoparker

Sveaskogs ekoparker – för naturen och människans skull

Ekoparker är större sammanhängande skogslandskap, i storlek mellan 1 000-14 000 hektar, med höga ekologiska värden. Sveaskog har höga naturvårdsambitioner i ekoparkerna. Minst hälften av den produktiva skogsmarken används för naturvård. Var balansen mellan naturvård och produktion slutligen hamnar avgörs av ekoparkens nuvarande naturvärden och möjligheterna att aktivt återskapa naturvärden genom restaurering. Skogsbruk bedrivs i de flesta ekoparker, men anpassas till ekoparkens särskilda natur- och kulturvärden. Det finns exempel på ekoparker där all mark används för naturvård. I en ekopark styr ekologiska värden över ekonomiska samtidigt som skogens betydelse för friluftslivet sätts i fokus.

Syftet med ekoparkerna är att gynna arter med landskapsekologiska krav samt skapa förutsättningar för livskraftiga populationer av hotade arter. Ekoparkerna kan genom sin storlek och höga naturvårdsambition fungera som spridningskällor för hotade arter.

Ekoparkerna – en viktig del av Sveaskogs naturvårdsstrategi

Ekoparkerna utgör ett nödvändigt komplement till andra frivilligt skyddade skogsbiotoper samt till den naturhänsyn som lämnas vid all skogsavverkning i form av kantzoner, hänsynsytor, trädgrupper och solitära träd. Inom varje skogsregion kommer Sveaskog att använda:

- 5 procent av den produktiva skogsmarken till ekoparker.
- 10 procent av den produktiva skogsmarken till naturvårdsskogar (utan skogsproduktion).
- 85 procent av den produktiva skogsmarken till skogsproduktion med förstärkt eller generell naturhänsyn.

Med denna fördelning på fyra olika naturvårdsambitioner kommer Sveaskog att arbeta för att förverkliga de nationella miljömålen. Naturvärdena i respektive område avgör vilken naturvårdsambitionen blir.

Ekoparksavtal

Beslutet att avsätta 36 skogsområden som ekoparker är ett långsiktigt åtagande för Sveaskog. För varje ekopark sluter Sveaskog avtal med Skogsstyrelsen. Dessa ekoparksavtal garanterar ett långsiktigt skydd och bevarande av natur- och kulturvärdena i ekoparkerna. Ekoparksavtal skrivs mellan Sveaskog och den regionala Skogsstyrelsen senast sex månader efter invigning av respektive ekopark. Avtalet gäller i 50 år vilket är längsta möjliga avtalstid. Sveaskog säljer inte mark inom ekoparkerna och kommer inte att ändra gränserna för den invigda ekoparken, annat än om en utvidgning av ekoparken blir aktuell. Sveaskog kommer inte heller att sänka ambitionerna i de enskilda bestånden – de beslutade målklasserna och hänsynsprocenten i varje enskilt bestånd är juridiskt bindande i ekoparksavtalet. Målklassen kan dock höjas som en kvalitetsförbättring. För att kunna lyfta in nya kunskaper och erfarenheter är även ändringar av ekologiska målbilder och de föreslagna metoderna för varje enskilt bestånd tillåtna efter dialog med länsstyrelsen och Skogsstyrelsen.

Samsyn med årliga samråd

Ekoparksplanen är en övergripande skötselplan som har arbetats fram i samråd med Skogsstyrelsen och länsstyrelsen i aktuellt län. Den presenteras vid invigningen av en ekopark och invigningen är starten på en förvaltning av ekoparken enligt denna plan. Sveaskog genomför i nästa steg årliga samråd med myndigheterna och i förekommande fall med samebyarna för att ge möjlighet till synpunkter på detaljer i skötseln och åtgärderna för varje enskilt skogsområde.

Från biotoplanalys till ekoparksplan – en översiktlig beskrivning

Ekoparksplaneringen genomförs i flera steg enligt följande ordning:

1. Biotoplanalys (fältinventering)
2. Mångfalds- och landskapsanalys
3. Hänsyn till kulturmiljöer, friluftsliv och i förekommande fall med rennäringen
4. Förankringsprocess med myndigheter och ideella föreningar
5. Ekoparksplan

Steg 1. Biotopanalys (fältinventering)

Sveaskog genomför en fältinventering med naturvärdesbedömning och biotopkartering av alla skogsbestånd. Resultaten sammanställs i en så kallad biotopanalys. Vid fältinventeringen samlas viktiga ekologiska data in från varje enskilt skogsbestånd, exempelvis mängden död ved, antalet naturvärdes-träd samt maxåldern för olika trädslag. Inventeraren ger dessutom ett förslag till naturvårdsmål för varje enskilt bestånd. I naturvärdesbedömningen beskrivs nuvarande naturvärden men även framtida restaureringsmöjligheter. Det görs även en bedömning av hur lång tid det tar innan ett restaurerat område når önskad ekologisk kvalitet, det vill säga ekologisk leveranstid.

Steg 2. Mångfalds- och landskapsanalys

I mångfalds- och landskapsanalysen kompletteras biotopbedömningarna med ett artperspektiv och ett landskapsperspektiv. Först görs en sammanställning av landskapets eller regionens biologiska mångfald. Kraven på livsmiljöer för ansvarsarter och andra viktiga arter sammanställs och jämförs med de föreslagna naturvårdsåtgärderna. Den efterföljande landskapsanalysen belyser inte bara mängden olika naturtyper och livsmiljöer utan även deras fördelning i landskapet. I samband med landskapsanalysen görs kompletteringar och förändringar av de föreslagna naturvårdsmålen för att skapa:

- Kärnområden för olika skogstyper samt biotopförstärkningar av mindre objekt.
- God konnektivitet (sammanbindning) och minskad habitatisolering i landskapet.
- Naturliga störningar med exempelvis naturvårdsbränder, vattenfluktuationer och betesdjur.
- En naturvårdssatsning som tar hänsyn till skogens historia – skoglig representativitet.
- En naturvårdssatsning som tar hänsyn till arternas ekologiska krav – ekologisk representativitet.

Steg 3. Hänsyn till kulturmiljöer, friluftsliv etc.

Förutom den ekologiska planeringen görs en sammanställning av särskilt värdefulla områden för andra intressen, till exempel kulturmiljövård och friluftsliv. Möjligheten att kombinera dessa värden med områden i den ekologiska planeringen beaktas särskilt. En redovisning av hänsyn till olika intressen presenteras med hjälp av temakartor.

Steg 4. Förankringsprocess

Ekoparksplanens ekologiska och sociala satsningar diskuteras med berörda myndigheter och ideella föreningar för att inhämta kunskaper och synpunkter. Förankringsprocessen är på det sättet ett viktigt steg i kvalitetsutvecklingen av ekoparksplanen.

Steg 5. Ekoparksplan

De beståndsvisa naturvårdsmålen fastläggs i en ekoparksplan. I den förtydligas bland annat ambitionsnivån för ekoparken och dess skogsbestånd med målklasser, det vill säga NO, NS, PF och PG (se sidan 29). Dessutom görs temakartor över ekologiska målbilder samt områden av särskilt intresse för kulturmiljövården och friluftslivet.

Ordförklaringar

Bestånd

Träd som växer inom en viss areal och som främst kännetecknas av enhetlig ålder och trädslagsblandning.

Biologisk mångfald

Variationsrikedom bland allt levande i alla miljöer och ekologiska processer som de ingår i. Detta innefattar mångfald inom och mellan arter och hos ekosystem.

Biotop

Naturtyp, exempelvis en tallskog, en lövskog, en äng, en myr etc.

Ekopark

Ett större sammanhängande skogslandskap med höga naturvärden och naturvårdsambitioner. Sveaskog har beslutat att inrätta 36 ekoparker runt om i landet.

Hektar (ha)

En yta motsvarande 10 000 m². 1 km² motsvarar 100 ha.

Impediment

Benämning på markområde som har en genomsnittlig tillväxt om mindre än 1 m³sk/ha och år.

Margran

Gran som har växt i mycket tät skog som ungträd och fått täta årsringar. Virket blir mycket starkt.

Målklass

Målklass beskriver naturvårdsambition för varje enskilt bestånd. Renodlade naturvårdsbestånd kallas NO- och NS-bestånd medan bestånd satta till PF eller PG har skiftande produktionsmål. Målklassning är en långsiktig klassning och ambitionen är satt i ett flerhundraårigt perspektiv.

Naturvärdeslokal

Skog som har vissa naturvärden och stora förutsättningar att inom snar framtid återskapa höga naturvärden.

Naturvärdesträd

Gamla, grova träd eller träd med andra förutsättningar för rik biologisk mångfald som lämnas för att leva, dö, brytas ner och multna. Där naturvärdesträd saknas i tillräcklig omfattning lämnas utvecklingsträd, d v s träd som på sikt kan utveckla höga naturvärden.

Nyckelbiotop

Skogsområde med höga naturvärden där man kan förvänta sig närvaro av (biotopberoende) rödlistade arter. Dessa skogar har ofta lång historia och naturskogsliknande karaktärer.

Produktiv skogsmark

Skogsmark som kan producera minst 1 m³sk/ha och år i genomsnitt.

Rödlistade arter

Arter vars långsiktiga överlevnad är osäker på sikt – exempelvis på grund av skogsbruk. Klassade enligt internationella hotkategorier i en så kallad rödlista.

Självföryngring

Ny skog uppkommer från frön som sprids från fröträd.

Stavatall

Tall som uppkommit genom självföryngring efter en brand. Dessa skogar finns oftast i slutningar och växer mycket stamtätt vilket ger goda förutsättningar för att utvecklas till gamla tallar.

Ståndort

Ett område som har för växterna enhetlig livsmiljö.

Svallisbildning

Formation som bildas då vattendrag bottenfryser och ger upphov till översvämningar som bildar svallis på stränderna.

2. Ekopark Naakajärvis naturvärden

Ekopark Naakajärvi är belägen i Pajala kommun, Norrbotten, cirka sex mil nordväst om samhället Pajala, se bilaga 1 för översiktskarta. Koordinater för Naakajärvi sjö som ligger i ekoparkens nordvästra hörn är X 7524826, Y 1805960. Området har länge nyttjats av människor och det finns spår av samiska boplatser, en samisk mjölkningvall, gamla stigar och tjärdalar.

Varför Ekopark Naakajärvi?

Ekoparken är ett större sammanhängande skogsområde med relativt stor biotopvariation, som totalt omfattar 7 019 hektar varav 5 156 hektar (73,5%) är produktiv skogsmark. Övriga ägoslag är myrimpediment (21,8%), bergimpediment (2,5%), vatten (2,8%) och övrig mark fyra hektar. Naturvärdesinventeringar har utförts vid olika tillfällen, Assidomän 1997, SNF 1996, Länsstyrelsen i Norrbottens län 2001/2003, Sveaskog 2004-2005, och alla visar på höga naturvärden i stora delar av området. Valet av Ekopark Naakajärvi kan motiveras av följande orsaker:

- Skogstyperna i Ekopark Naakajärvi är varierande på grund av olika terrängegenskaper – allt från hedartade torra sandsedimentmarker och djupa bördiga raviner till blockiga bergsluttningar. I ekoparken finns de flesta skogstyper representerade som finns i den boreala barrskogen.
- Det största ingående området, Manalainen, är sedan lång tid tillbaka välkänt för sina grova tallar och höga naturvärden. Den ovanligt stora andelen gammal tallskog, med stammar över två meter i omkrets, ger ett mäktigt intryck. Den stora variationen på dessa tallars utseende, avseende grenverk och stamform, ger ett helt annat intryck än normalt i kulturskogar.
- I ekoparken finns tre skogsraviner, som utgör drygt 11 procent av arealen. I dessa skogar finns en mängd olika livsmiljöer som till stor del är opåverkade av skogsbruk. Här finns både solexponerade och torra tallmiljöer på ravinsidorna till fuktiga och bördiga lövrika gransskogar i ravinernas botten. Den sällsynta och vackra röda trolldruvan finns spridd i stora delar av dessa bestånd.

- Den välkända närings- och fiskrika sjön Naakajärvi, som finns i ekoparkens nordvästra del höjer ytterligare värdet på området. Sjön besöks flitigt av fiskare både från Sverige och från Finland och den är också välbesökt av sträckande sjöfågelarter.
- Sjön Naakajärvi ger upphov till vattendrag som rinner igenom djupa raviner med ovanligt hög bördighet. Kombinationen av vatten och topografi ger upphov till mycket gynnsamma miljöer för många arter.
- Ekoparken gynnar många fågelarter genom att det finns cirka 1 700 hektar opåverkade våtmarker. Fågelarter som finns i området är bl a pilgrimsfalk och kungsörn.

Tallskog med höga naturvärden på Manalainen. Utmärkande för nyckelbiotoperna och naturvärdeslokalerna inom Ekopark Naakajärvi är den stora andelen tallnaturskogar med hög beståndsålder. Många av de äldsta bestånden har ett stort antal träd, främst tall, som överlevt flera bränder. Foto: Sveaskog.

Biotopanalys – resultat

Fältinventeringen genomfördes under hösten 2004 och under försommaren 2005. Drygt 200 bestånd besöktes i fält, inventerades och beskrevs utifrån en särskild ekoparksmetodik.

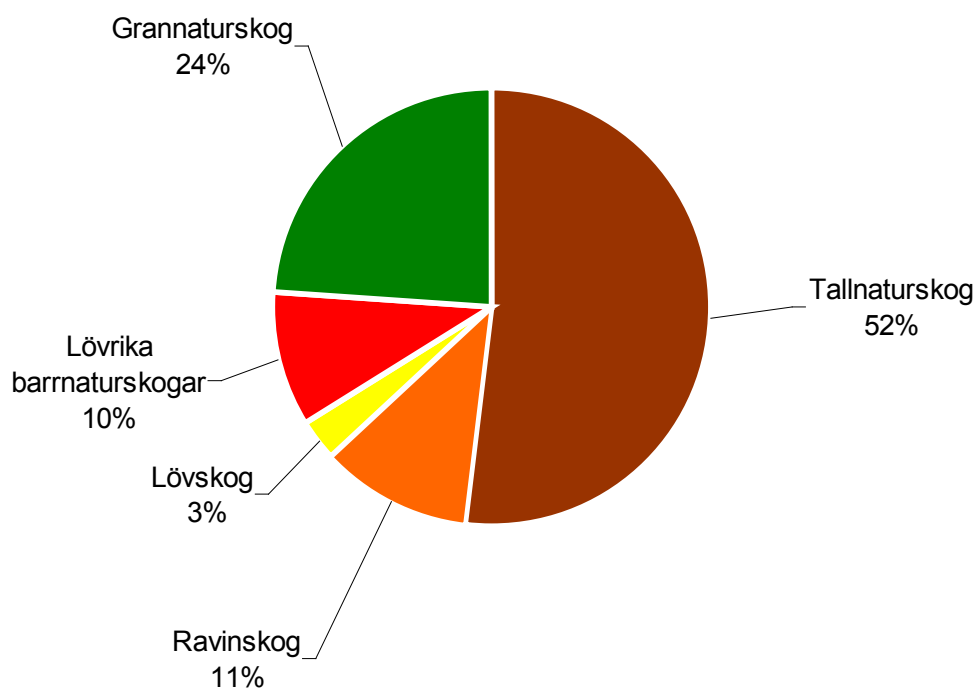
Skogar med höga naturvärden

Resultatet av inventeringen visar att 55 procent av arealen har höga naturvärden, se karta 1 för utbredning. Figur 1 visar dessa skogars fördelning på olika skogstyper. Utmärkande för nyckelbiotoperna och naturvärdeslokalerna inom Ekopark Naakajärvi är den

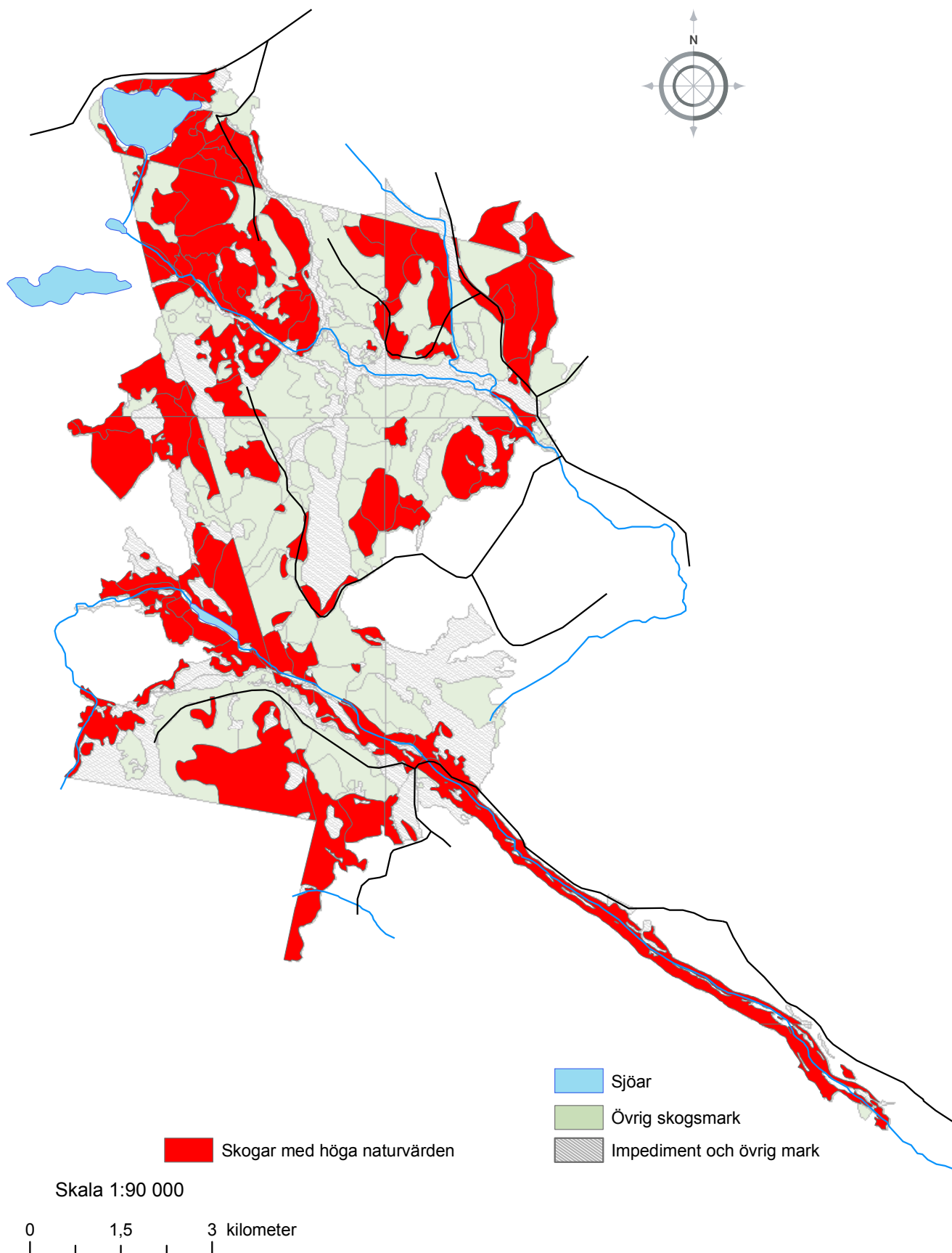
stora andelen tallnurskogar med hög beståndsålder. Många av de äldsta bestånden har ett stort antal träd, främst tall, som överlevt bränder.

Alla skogar över cirka 50 års ålder är uppkomna naturligt och inte efter någon av människan planerad skogsförnyngningsåtgärd. I ekoparken finns också tre raviner med ravinskog som utgör drygt 11 procent av arealen. I dessa finns en mängd olika livsmiljöer som till stor del är opåverkade av skogsbruk. Här finns allt ifrån solexponerade och torra tallmiljöer på ravinsidorna till fuktiga och bördiga lövrika granskogar på ravinernas bottnar.

Figur 1. Skogar med höga naturvärden fördelade på olika skogstyper.

Karta 1. Skogar med höga naturvärden.

Gamla träd och gammal skog

Det finns ett stort antal gamla träd i ekoparken, främst tallar. De äldsta registrerade träden vid inventeringen var tallar, som var uppemot 450 år gamla. Lövträd får naturligt inte så hög ålder på dessa breddgrader. Äldsta björkar och aspar i ekoparken har bedömts till cirka 140 år.

Människans nyttjande av skogen över tiden har ofta en avgörande betydelse för skogsekosystemets utveckling. Detta gäller även Ekopark Naakajärvi, där delar av skogsmarken använts för skogsproduktion. Trots detta finns en relativt stor andel gammelskogar kvar i landskapet. Ekoparken är uppdelad i 224 bestånd. Av ekoparkens skogar består 53 procent av gammal skog som är mer än 1,5 gånger äldre än lägsta tillåtna slutavverkningsålder. Fördelningen av skogstyper i dessa gamla

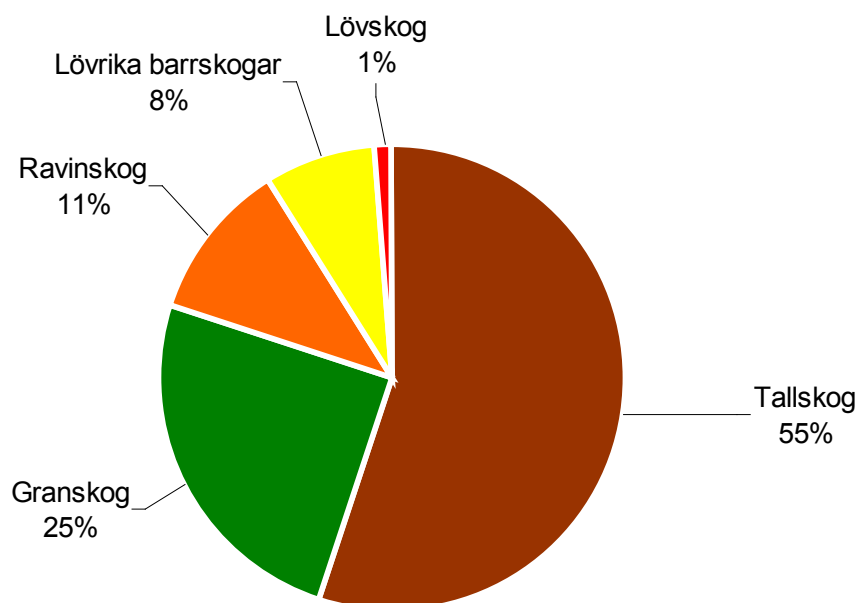
skogar visas i figur 2. Den visar att största delen av den gamla skogen består av tallskog, som utgör 55 procent av ekoparkens skogar.

Lövskogar och lövinslag

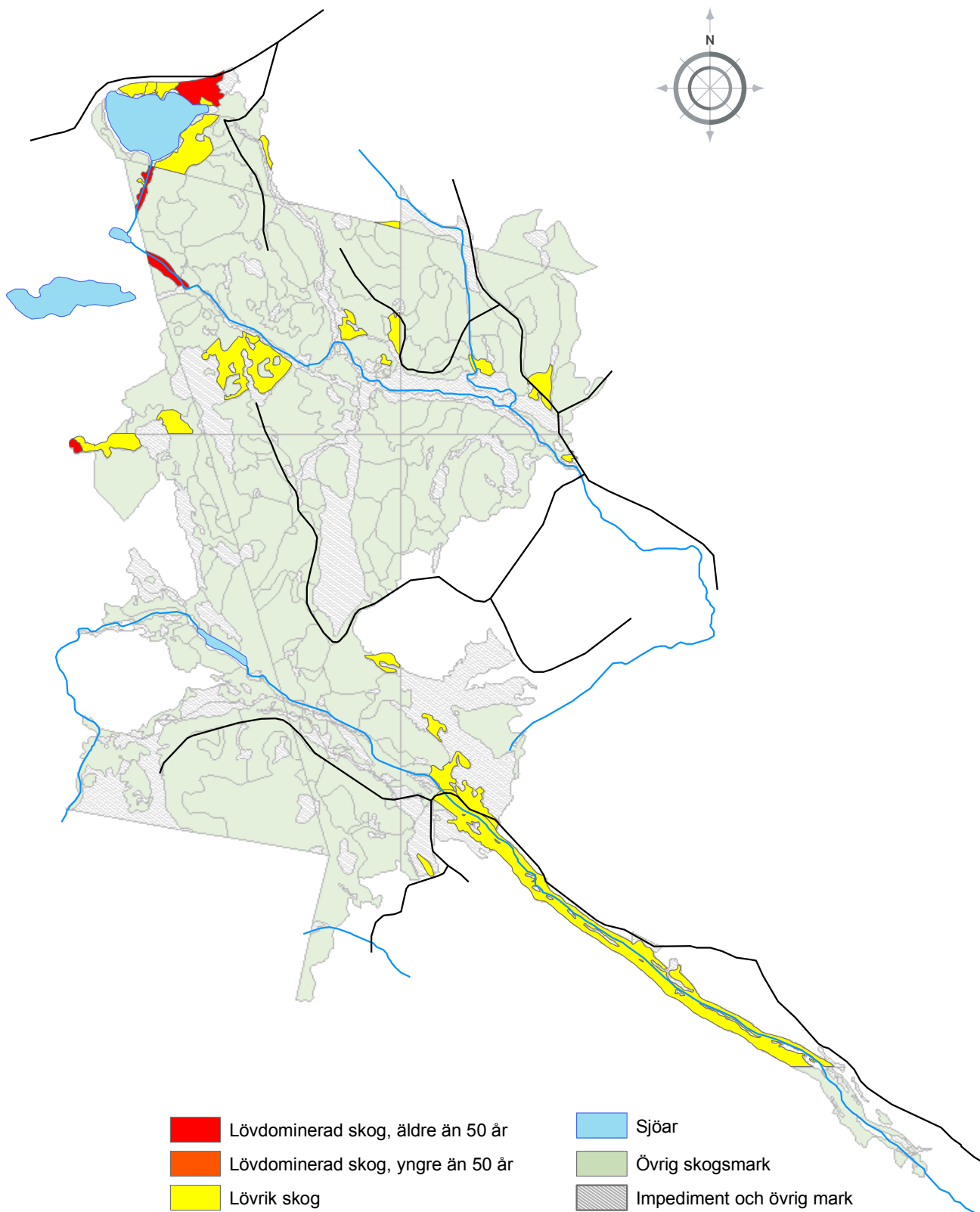
Ekoparken har liten andel lövskog. Endast 1 procent av skogen räknas som lövskog och ytterligare 8 procent som lövrik barrskog, se karta 2 för utbredning. Därför är lövet viktigt att bevara för att inte förlora de naturvärden som är knutna till skogstypen. Björk dominerar helt bland lövträden, endast ett fåtal aspar och sälgar finns spridda inom ekoparken. I botten på raviner och längs bäckdråg sker successivt en förnyelse av lön då träden oftast dör på grund utav årtidsrelaterade vattenflöden, försumpning och svallisbildning. I ravinerna finns höga naturvärden bland annat i form av lövträd i olika åldrar och nedbrytningsstadier, samt rik förekomst av olika kärlväxter.

Figur 2. Den gamla skogens fördelning på skogstyper.

Det finns ett stort antal gamla träd i ekoparken av främst tall. De äldsta registrerade träden vid inventeringen var tallar som var 450 år gamla.

Karta 2. Lövdominerad och lövrik skog.

Naturvärdesträd

Inventeringen av naturvärdesträd har skett genom att räkna antalet levande träd med speciella naturvärden. Många träd, främst i ekoparkens tallskogar, har höga naturvärden överlag men i denna inventering räknades bara träd som var speciella för beståndet. Detta medförde, jämfört med andra skogar, ett relativt lågt antal naturvärdesträd även i de äldsta skogarna. Antalet naturvärdesträd i denna inventering är därför inte heller jämförbar med andra ekoparker. I flera av ekoparkens äldre produktionsbestånd finns ett något större antal naturvärdesträd och torrträd än vad som är normalt förekommande i andra jämförbara bestånd utanför ekoparken.

Tabell 1. Antalet naturvärdesträd av olika trädslag per 100 hektar och totalt i ekoparken.

Naturvärdesträd av tall finns det relativt gott om, speciellt i området Manalainen. Naturvärdesgranar utgörs främst av gamla granar, täckta av hänglav.

Trädslag	Tall	Gran	Björk
Antal naturvärdes-träd per 100 ha	500	196	25
Totalt för hela ekoparken	25 800	10 100	1 270

Tall

Naturvärdesträd av tall finns det relativt gott om i delar av ekoparken, se karta 3. I vissa områden, som Manalainen, har flertalet tallar höga naturvärden. Naturvärdesträden i denna inventering begränsar sig till tallar med åldrar över 300 år, som samtidigt har grova stammar, grenar och bark. De solbelysta "jättetallarna" gynnar bland annat reliktboken som är en hotad skalbaggsart.

Gran

Naturvärdesträd av gran utgörs ofta av senvuxna, cirka 200 år gamla granar med grenar täckta av hänglav. Granarna har i vissa fall en tidigare period av "margrandsstadie" vilket syns genom täta grenvarv på stammen. Detta kan ha pågått under 50-100 år av granens levnad. Orsaken till att granen blir en långsamt växande margran är konkurrensen med närliggande större träd som skuggar och konkurrerar om näringen. När en lucka uppstår på grund av stormfällningar, plockhugningar m m skjuter granens tillväxt åter fart. Se karta 4 på nästa uppslag för den geografiska utbredningen av naturvärdesgranar i ekoparken.

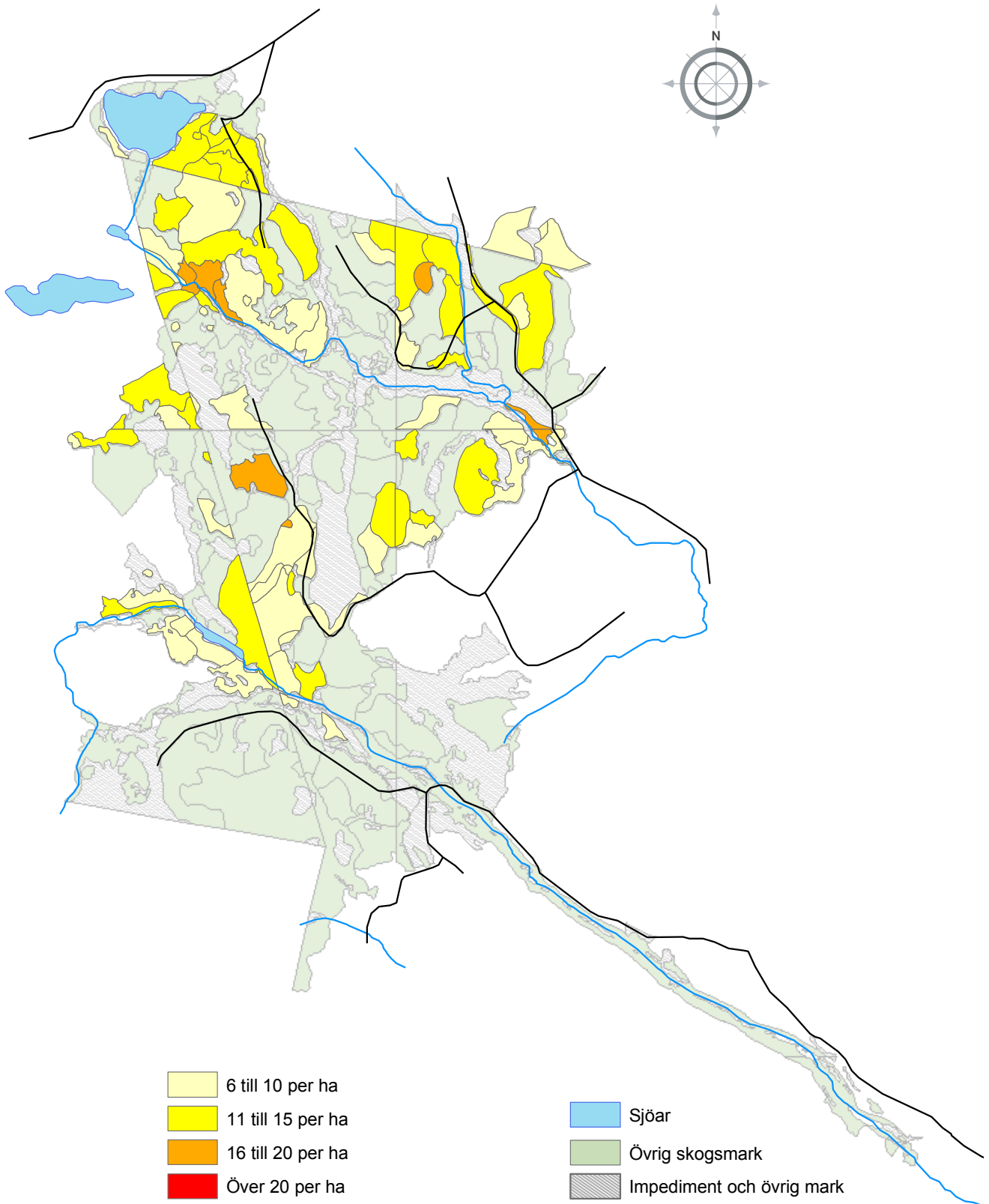
Björk

Naturvärdesträd av björk utgörs av senvuxna individer som nått en hög biologisk ålder. Många hotade arter är knutna till gammalt grovt löv och därför är dessa träd värdefulla för ekoparken. Särskilt med tanke på att området runt ekoparken har en låg andel av löv.

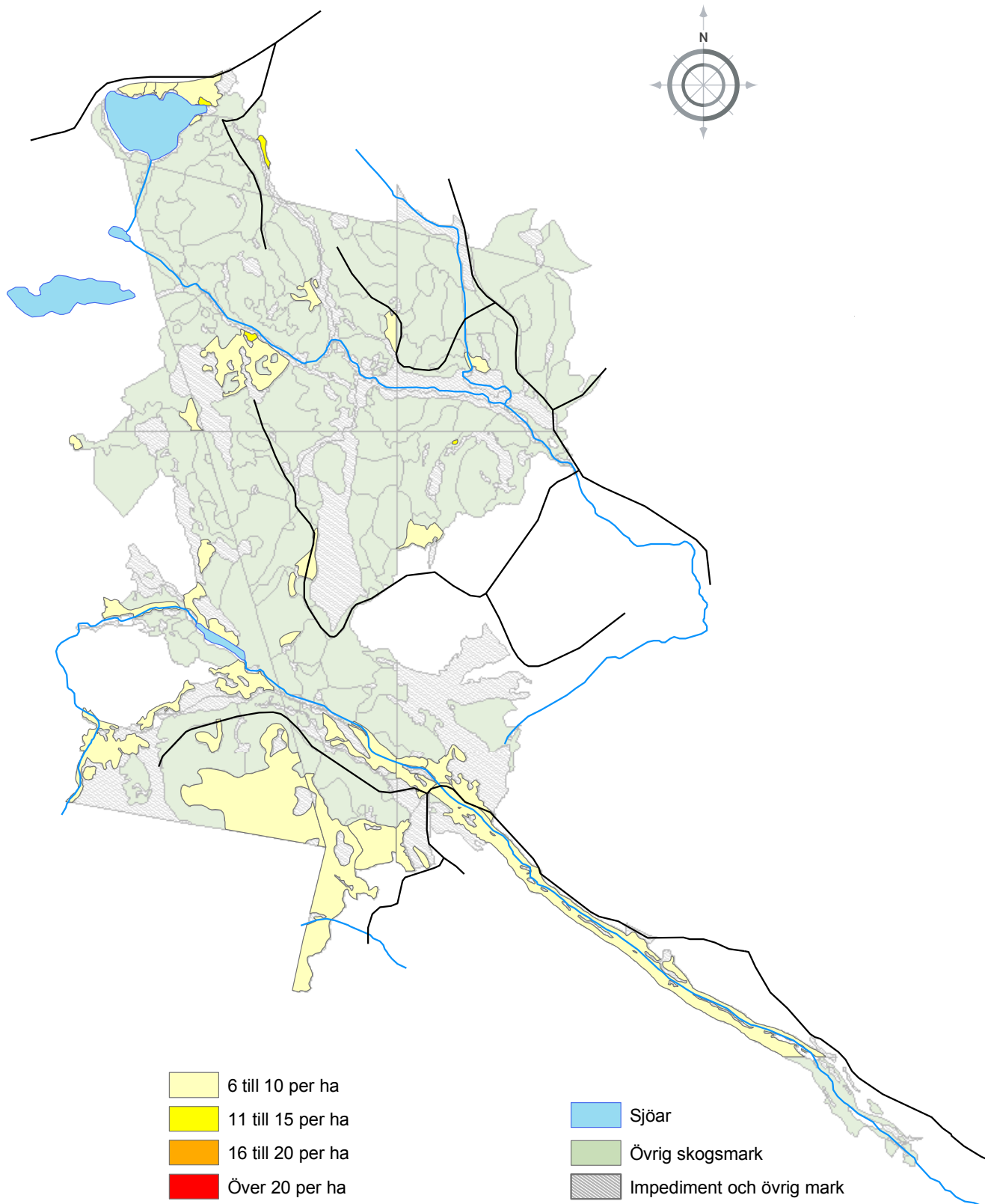
Asp

Naturvärdesträd av asp är ovanliga i ekoparken. De få exemplar som finns har troligen föryngrats i samband med tidigare bränder.

Karta 3. Naturvärdesträd av tall.

Karta 4. Naturvärdesträd av gran.

Död ved

En av de viktigaste kvaliteterna för hotade arter i skogen är mängden död ved, det vill säga stående och liggande döda träd och träddejar. Ett par tusen rödlistade arter i de svenska skogarna är beroende av död

ved, de flesta i ädellövskog men också en del i den boreala skogen. Kartorna på följande sidor visar den geografiska fördelningen av stående och liggande död ved av de två mest frekventa trädslagen i Ekopark Naakajärvi, tall och gran.

Tabell 2. Stående död ved.

Antalet torrakor med minst 15 cm i brösthöjddiameter per 100 hektar, fördelade per trädslag. I ekoparken är torrakor av tall är mer än dubbelt så vanligt som torrakor av gran då tallnurskogar dominerar. Det kan även finnas rester kvar i unga produktionsskogar från tidigare bestånd som gör att siffran är högre.

Trädslag	Tall	Gran	Björk	Asp
Antal torrakor per 100 ha	377	170	10	0,2
Totalt för hela ekoparken	19 460	8 800	500	9

Tabell 3. Liggande död ved.

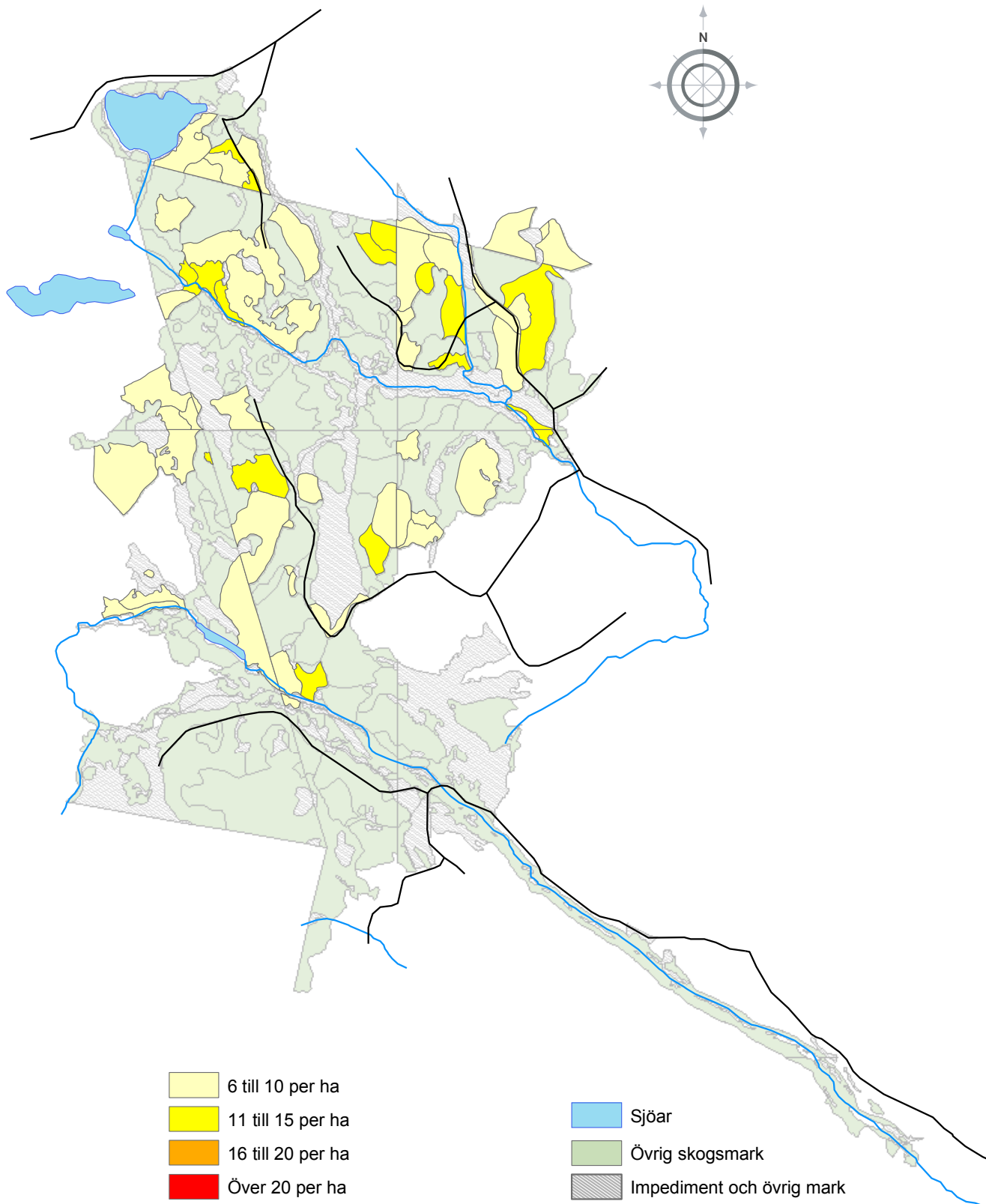
Antalet lågor med minst 15 cm i brösthöjddiameter per 100 hektar, fördelade per trädslag. Även tallågor är vanligare än granlågor. Genom att tallågor rent generellt tar längre tid att brytas ner än gran finns tallågor kvar längre i unga produktionsskogar från tidigare bestånd.

Trädslag	Tall	Gran	Björk
Antal lågor per 100 ha	298	183	17
Totalt för hela ekoparken	15 360	9 400	900

Död ved. Lågor av tall i olika nedbrytningsstadier har stor betydelse för tallskogens ekologi. Många vedsvampar och vedinsekter är knutna till grov, död tallved som legat länge. Eftersom den typen av död ved är en bristvara i det svenska landskapet kommer Sveaskog att aktivt arbeta för att öka tillgången på död ved i ekoparken. Foto: Ture Lehto.

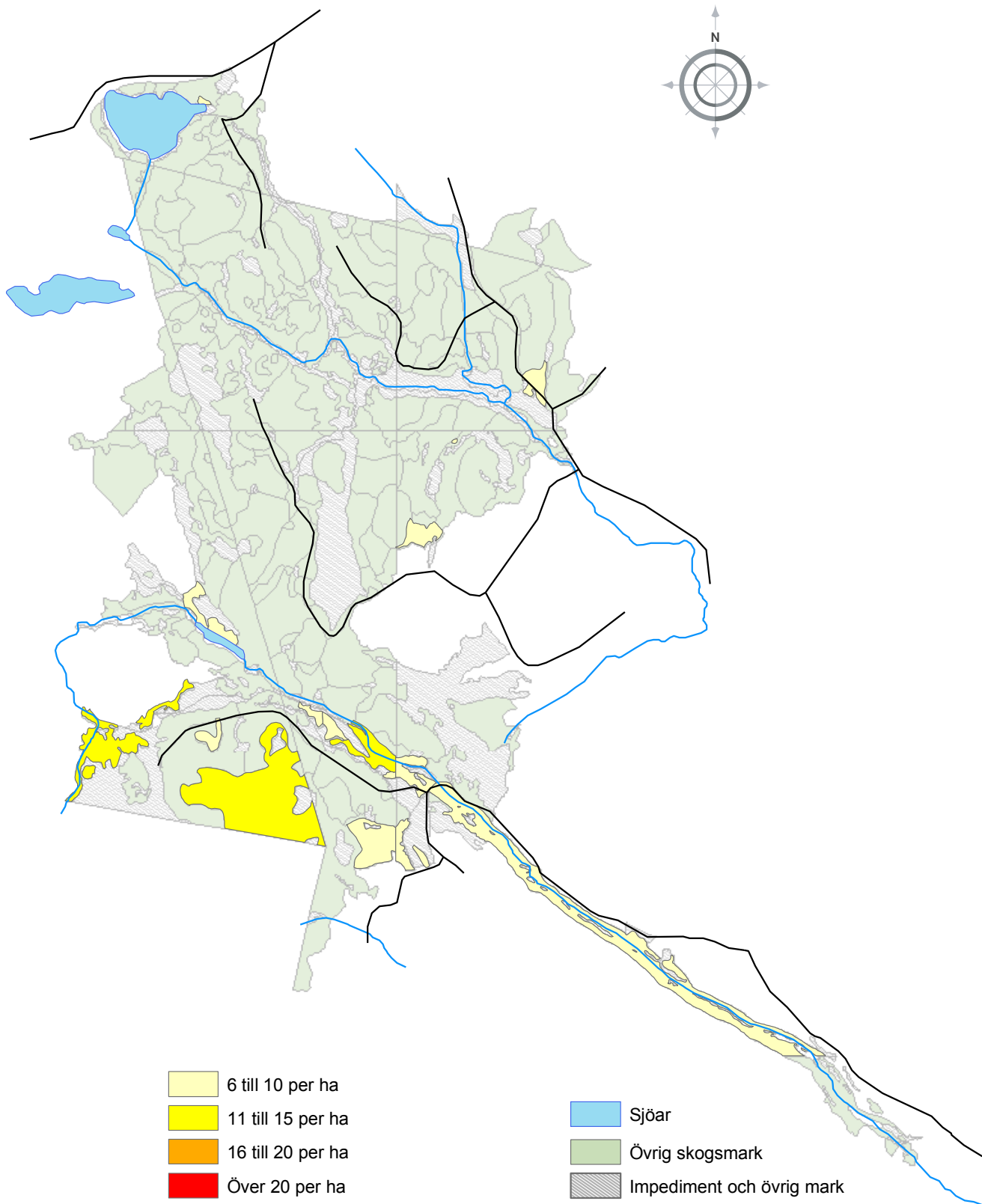
Karta 5. Stående död ved av tall.

Skala 1:90 000

0 1,5 3 kilometer

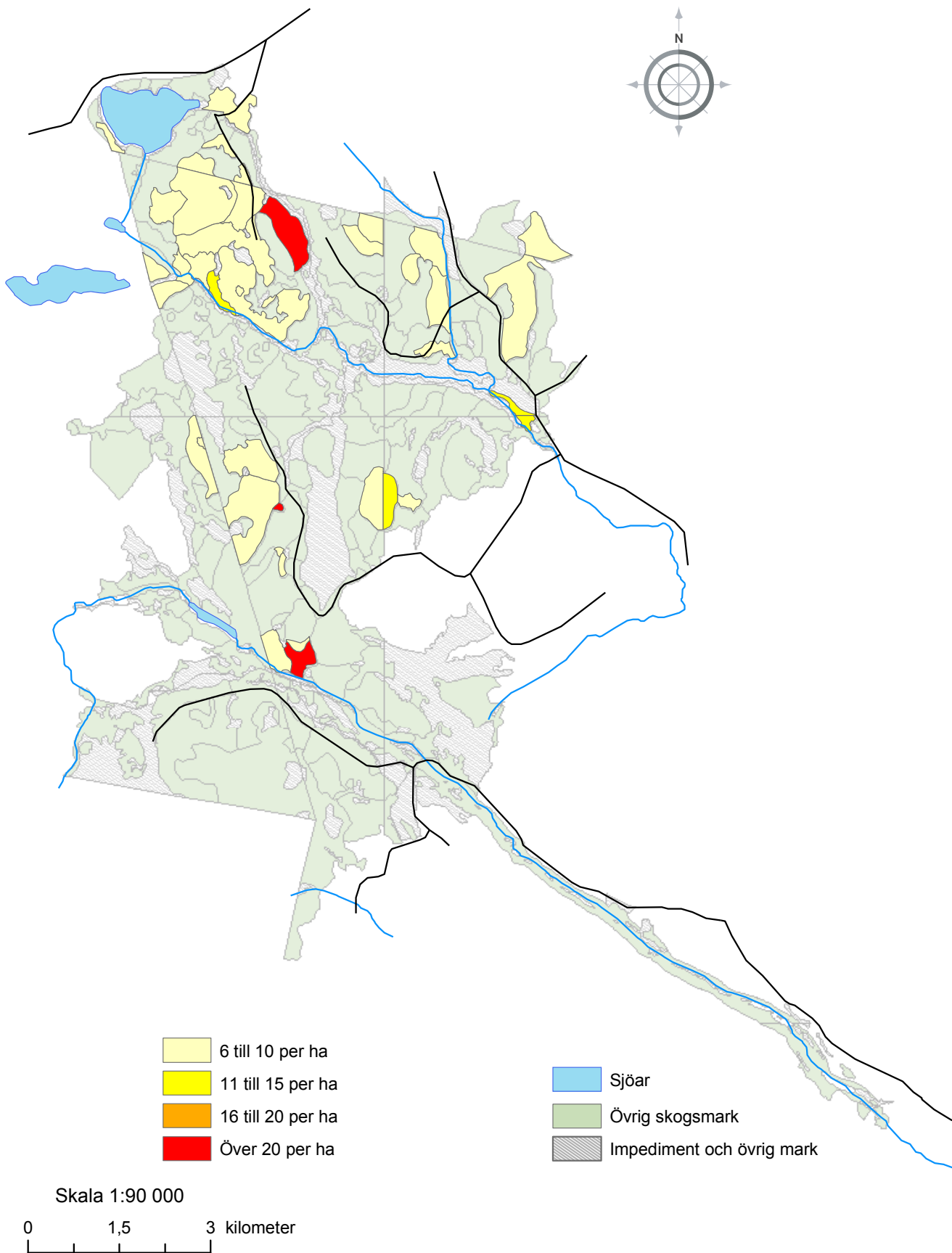
Karta 6. Stående död ved av gran.

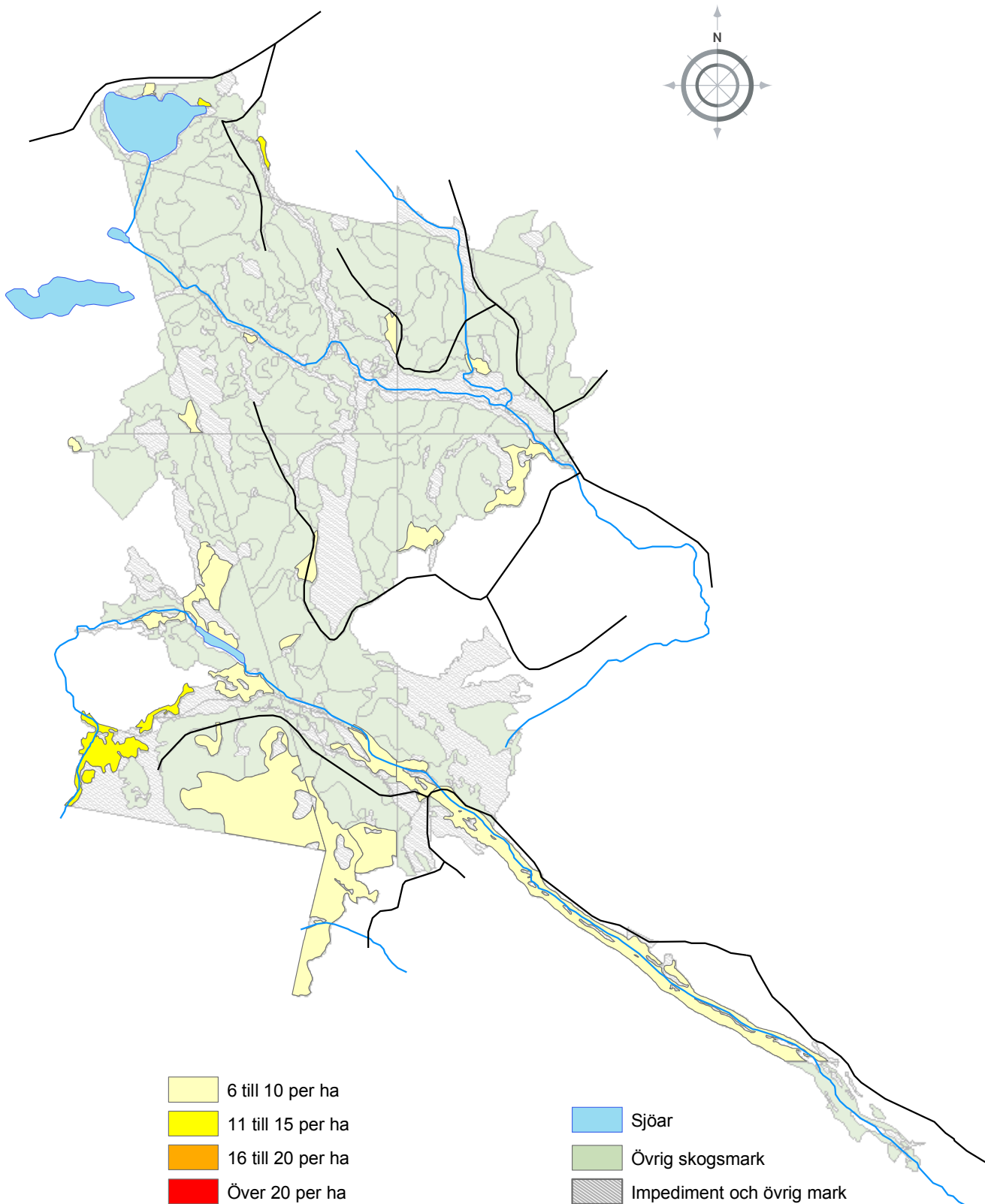
Skala 1:90 000

0 1,5 3 kilometer

Karta 7. Liggande död ved av tall.

Karta 8. Liggande död ved av gran.

Mångfaldsanalys – resultat

För att sammanställa arters krav på livsmiljöer i ekoparken görs en mångfaldsanalys. Med hjälp av arternas ekologiska krav kan man få en fingervisning av naturvårdssatsningens effekt på mångfalden. Flera av arterna som hittats i ekoparken klassas som signalarter och många finns med på rödlistan över hotade och hänsynskrävande arter. Även arter som kan förväntas finnas i området har omfattats i utvärderingen.

Arterna i tabell 4 är sådana som klassats som särskilt naturvårdsintressanta, det vill säga arter som är typiska för området eller som är särskilt värdefulla av andra skäl.

Röd trolldruva. Den hotade signalarten växer på mullrik mark i ekoparken och signalerar hög bonitet. Foto: Petter Bohman.

Tabell 4. Intressanta arter funna i Ekopark Naakajärvi, vissa rödlistade och signalarter, samt deras naturvårdskrav eller behov av insatser.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Naturvårdskrav/ambitioner
Fåglar		
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kungsörn	Gamla, grova tallar.
<i>Buteo lagopus</i>	Fjällvråk	Välslutna tallbestånd.
<i>Mergus albellus</i>	Salskrake	Fiskrika vatten och bohål.
<i>Perisoreus infaustus</i>	Lavskrika	Välslutna, skiktade barrblandskogar.
<i>Strix nebulosa</i>	Lappuggla	Gamla skogar intill myrmarker.
Svampar		
<i>Amylocystis lapponica</i>	Lappticka	Förrötade granlågor i gammal granskog.
<i>Antrodia albobrunnea</i>	Fläckporing	Grova, gamla lågor av tall i sena nedbrytningsstadier.
<i>Gleophyllum protractum</i>	Tallstockticka	Växer på gråa tallågor i öppen solvarm miljö.
<i>Haploporus odorus</i>	Doftticka	Förekommer på grova, gamla sälgar i svagt brandpåverkade skogar.
<i>Herisium coralloides</i>	Koralltaggsvamp	Förrötade lövlågor i fuktiga äldre lövrika skogar.
<i>Mitrella paludosa</i>	Klubbmurkling	Bördiga bäckmiljöer.
<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	Gränsticka	Förekommer på grova granlågor i sena nedbrytningsstadier.
<i>Phellinus pini</i>	Tallticka	Äldre tallskog.
<i>Skeletocutis odora</i>	Ostticka	Skogar med lång kontinuitet på grova granlågor.
Lavar		
<i>Cladonia parasitica</i>	Dvärgbägarlav	Grövre tjärvedartad tallved.
<i>Hypogymnia bitteri</i>	Knottrig blåslav	Gamla granar.
Insekter		
<i>Nothorhina punctata</i>	Reliktbock	Senvuxna tallträd i solvarm miljö.
Däggdjur		
<i>Lutra lutra</i>	Utter	Fiskrika och rena vattendrag.

Landskapsanalys – resultat

När uppgifterna från biotopanalysen kopplas till en karta över ekoparken skapas en möjlighet att ta fram landskapsekologiska översikter. Dessa olika tematikarter är grunden i landskapsanalysen.

Kärnområden

Kärnområden är normalt minst 100 hektar stora. Ambitionen inom dessa områden är att stärka den prioriterade naturtypen så mycket som möjligt. Syftet med kärnområdena är att gynna de arter som kräver större sammanhängande områden. I Ekopark Naakajärvi har fem kärnområden bildats, se karta 9 på nästa sida. Kärnområdena fördelas enligt nedan:

- tre kärnområden för tall motsvarande cirka 1 280 ha (Manalainen cirka 620 ha, Ventikkö cirka 480 ha och Hangasvaara cirka 180 ha).
- ett kärnområde för gran motsvarande cirka 370 ha (Lumivaara.)
- ett kärnområde för ravinskog motsvarande cirka 350 ha (Aarekursu).

Biotopförstärkning och konnektivitet (graden av sammanbindning)

För att förstärka ekoparkens naturvärden har ett stort antal skogsbestånd använts för att förstärka eller utveckla olika naturvärden. Den biotop som det kommer att satsas mest på är tallnurskog och lövnurskog från varierande ålderklasser. I framtiden kommer dessa områden vara av viktig betydelse för art- och genflöden.

För att säkerställa arters spridnings- och etableringsmöjligheter har möjligheten att sammanbinda kärnområden av samma karaktär med varandra undersökts. Målklasserna från biotopanalysen har ändrats när det har varit nödvändigt för att skapa en kontinuitet i korridorfunktionen.

Naturliga störningar (processer)

I samband med fältarbetet, biotopanalysen samt litteraturstudier har den mest betydelsefulla naturliga störningen identifierats:

Brand

Historiskt sett har skogsbranden sannolikt varit den mest betydelsefulla störningsfaktorn för de boreala ekosystemen innan människan storskaligt började påverka landskapet. I Ekopark Naakajärvi finns en tydlig brandprägel genom att all skog över 50 år är

naturligt uppkommen efter brand. Detta ger en viktig indikation på hur viktig brand har varit för forandet av skogslandskapet. Detta är anledningen till att naturvårdsbränning är en mycket viktig del av den framtida skötseln av området.

Skogselden har varit ett betydelsefullt redskap för människan i olika kulturer i regionen, dels har skogsbrand använts i samband med jakt för att skapa gynnsamma jaktmarker men också för betesbränning när nybyggarna etablerade sig med jordbruk och tamboskap, i slutet av 1600-talet. Brandregimen förändrades då från några få, men omfattande skogsbränder, till flera små skogsbränder. Huruvida skogsbränderna har uppkommit i området är inte känt men man vet att frekvensen av skogsbränder ökade när människan började sitt intåg i historien.

Skoglig representativitet

Trädslagsblandningen i Naakajärvi bedöms vara relativt naturlig eftersom de flesta skogar har uppkommit efter brand och inte blivit brukade efter det. Lövandelen i området är mycket liten på grund utav områdets jordartskaraktär som gynnar tall mer än löv. Vissa naturvårdssatsningar kommer att göras för att öka andelen löv genom att prioritera lövrika skogstyper framför gran- och tallskogar.

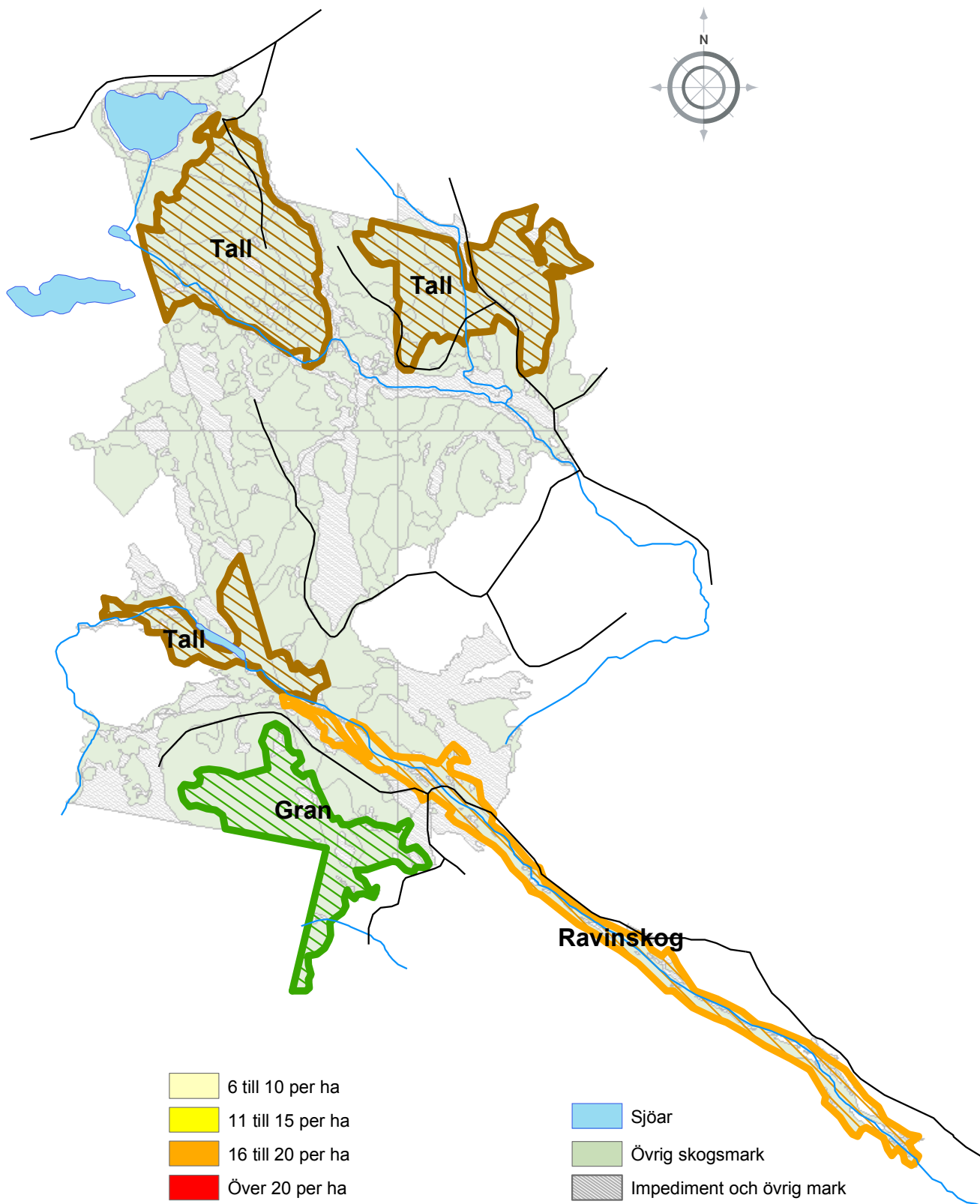
Ekologisk representativitet

I Ekopark Naakajärvi är många av de naturvårdsintressanta arterna i mångfaldsanalysen knutna till tallnurskogar med lång kontinuitet. Många arter i analysen har också krav på död ved i sena nedbrytningsstadier. Genom att en så stor andel skogar redan i dag har höga naturvärden kommer den största naturvårdssatsningen vara att lämna skogarna för fri utveckling. Restaurering kommer att göras i mycket liten omfattning genom naturvårdsbränning och restaurering av löv.

Natura 2000

Området kring berget Manalainen ingår även i ett Natura 2000-område. Detta område redovisas här inte separat utan ingår i skogarna med höga naturvärden. Natura 2000 är ett urval av skyddsvärda områden som valts ut för att de är vackra, säregna och/eller skyddsvärda naturmiljöer. Denna ekoparksplan är ett underlag för skötseln av Natura 2000-området.

Karta 9. Kärnområden.

3. Naturvårdsmålen i Ekopark Naakajärvi

Ekologiska målbilder

Som ett resultat av fältinventeringen och de efterföljande landskaps- och mångfaldsanalyserna har ett antal ekologiska målbilder för landskapet och dess skogsbestånd utvecklats, se även karta 10 för målbildernas utbredning i ekoparken samt tabell 5 på sidan 26 som visar hur mycket mark som lagts till för att stärka respektive naturtyp.

Tallnurskog

Tallnurskogen är karakteristisk för ekoparken. Drygt 1 500 hektar av ekoparken utgörs av den skogstypen. Största utbredningen av tallnurskog återfinns i ekoparkens norra delar, med Manalainen som centrum. Här finns ett höglänt, brandpräglat område med grövre jordarter, vilket gör att tallen dominerar. Naturvårdsbränningar kommer inte att ske i de allra äldsta tallbestånden förutom i de fall där granen på relativt kort sikt utgör ett uppenbart hot mot tallskogens överlevnad.

Spår efter brand. Brandljud eller lyror uppkommer då barken utsatts för stor hetta i samband med skogsbränder. I gamla tallskogar är det inte ovanligt att ett träd har flera brandljud som vittnar om återkommande bränder. Foto: Ingemar Wikström.

Tallnurskog. Återkommande skogsbränder har spelat en mycket stor roll för naturvärdesutvecklingen i tallnurskogarna. Regelbundna skogsbränder gör att träden härddas i unga år och blir mera motståndskraftiga mot angrepp från till exempel insekter. Det gör att träden kan utvecklas till senvuxna gammalträd som är viktiga för många rovfågelarter. Foto: Ingemar Wikström.

Talticka. Trädsvamp som signalerar tallskog med gamla träd. Foto: Peter Isaksson.

Grannaturskog

Den gamla grannaturskogen är spridd över hela ekoparken, men inte i lika stor omfattning som tallnaturskogen. Det finns ändå närmare 750 hektar grannaturskog i ekoparken, vilket är en relativt hög andel. Grannaturskogen kännetecknas av ett fuktigt beskuggat beståndsklimat med kontinuerlig tillgång på död ved. Det är en miljö som erbjuder livsrum åt många krävande arter.

Blodticka. Vedsvamp som signalerar skog med höga naturvärden. Foto: Per-Johan Perttu.

Grannaturskog. För många rödlistade arter utgör grannaturskogarna viktiga lokaler på grund av förekomsten av död ved och ett fuktigt klimat. Foto: Sveaskog.

Lövrík barrnatsurskog och lövskog

De relativt få lövríka skogarna och lövskogarna finns spridda i mindre områden över hela ekoparken, nästan utan undantag på fuktig mark i närheten av myrar eller sjöstränder. Genom skötsel och bränning skall denna skogstyp gynnas och förhoppningsvis öka i areal. Även skötseln av en del ungsogsbestånd kommer att rikta in sig på att gynna lövträd som spontant uppkommit i barrföryngringar. Detta görs för att höja andelen lövträd i ekoparken.

Lövrík barrnatsurskog. Endast en liten del av ekoparken består av lövrík barrnatsurskog, men förhoppningsvis kommer skogstypen att öka i omfång med hjälp av naturvårdsbränning och naturvårdande skötsel. Foto: Peter Isaksson

Ravinskog

Ravinskog är en unik skogsmiljö som utvecklats i ekoparkens raviner, framför allt på en drygt en mil lång sträcka längs vattendraget Aareajoki. Ravinskogen skiftar längs bäckens sträckning – från torra hedder med tallskog till bördiga granskogar med örtvegetation. Ravinskogen klassas som en mycket värdefull biotop där många krävande arter kan finna sin livsmiljö.

Produktionsskogarna – målklasser PG och PF

Skogsbestånd utan egentliga naturvärden kommer att användas för skogsproduktion. Gallring och förnygringsavverkning i dessa skogar kommer att genomföras med generell eller förstärkt naturhänsyn (7,5-40 procent av arealen lämnas till naturvård).

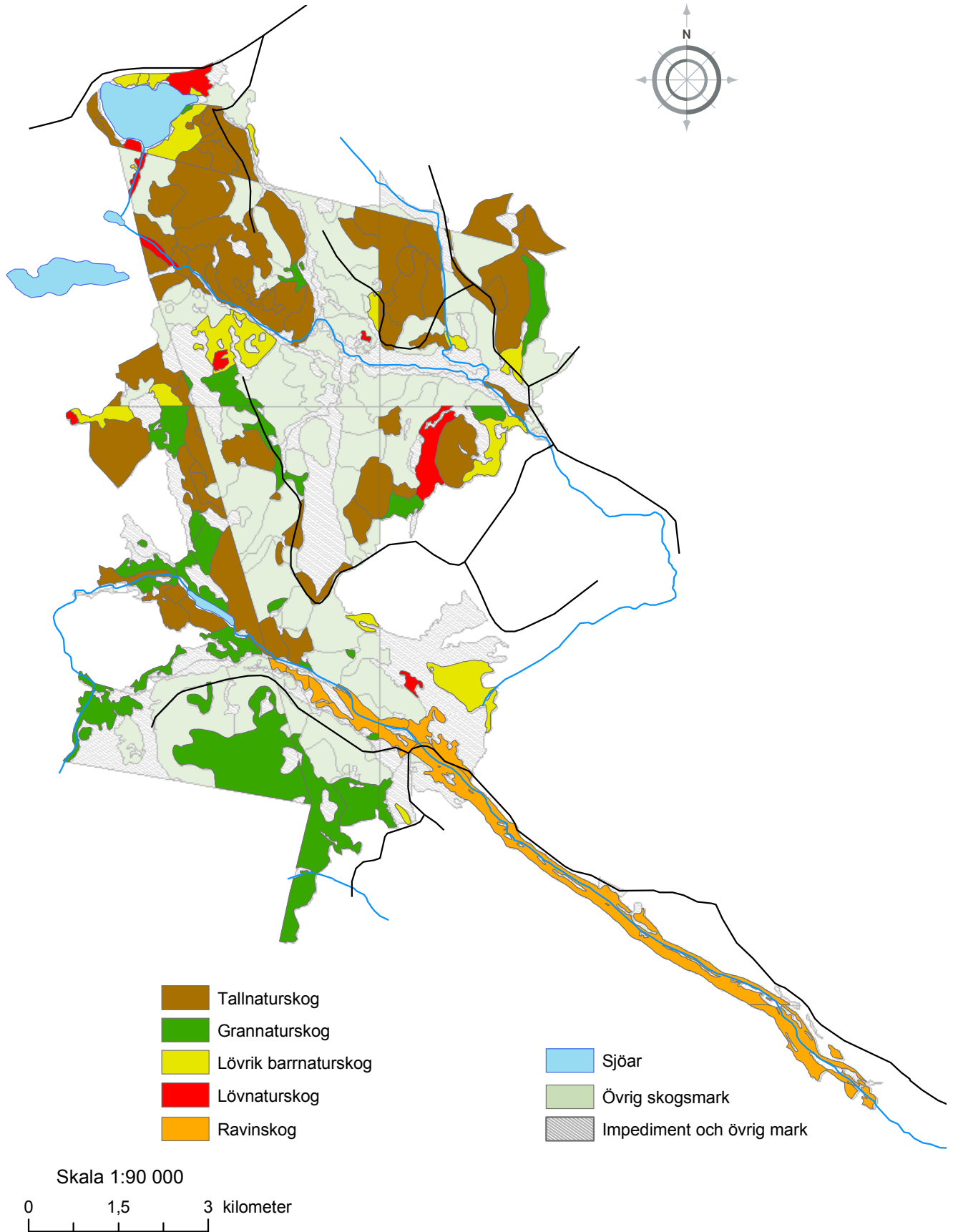
Ravinskog vid Aareakursu. Ravinskogarna utgör cirka 11 procent av ekoparken och är en mycket värdefull livsmiljö för många krävande arter. Foto: Peter Isaksson.

Tabell 5. Ekologiska målbilder för Ekopark Naakajärvi.

Tabellen visar andelen nuvarande skog med höga naturvärden i Ekopark Naakajärvi samt hur mycket mark som lagts till för att stärka respektive naturtyp. Andelen restaurering är låg eftersom det redan finns stora arealer med höga naturvärden i ekoparken. Den totala naturvårdsarealen inom ekoparken är 66 procent när andelen naturvårdsskogar summeras med den naturhänsyn som också lämnas i produktionsskogarna.

Naturtyper med höga naturvärden	Utgångsläge 2005 (%)	Restaurering (%)	I framtiden (%)	Kommentarer
Tallnurskog	29	1	30	Naturvårdsbränning.
Grannurskog	14	1	15	Fri utveckling.
Ravinskog	7	0	7	Fri utveckling.
Lövrök barrnurskog	4	1	5	NS-röjningar.
Lövskog	1	1	2	NS-röjningar.
Summa	55	4	59	
Produktionsskogar utan höga naturvärden	45	-4	41	

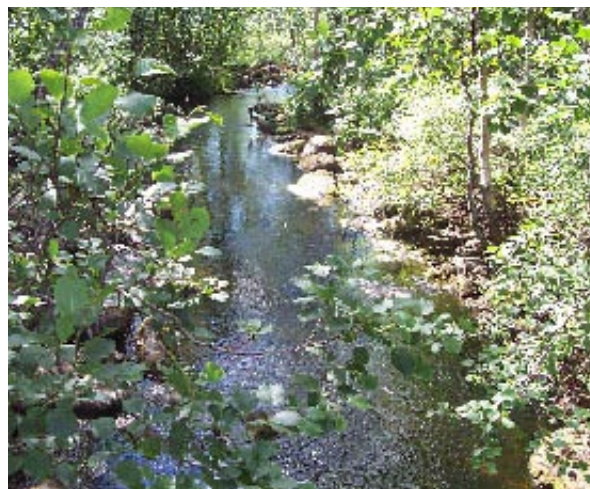
Karta 10. Ekologiska målbilder.

Skogslandskapets vattenmiljöer

Skogsbäckar

Naturvårdsambitionen i ekoparken har i första hand fokuserat på skogsmarken, men berör även ekoparkens vattenmiljöer. Ekoparken genomströmmas av en rad små vattendrag som medverkar till att skapa högkvalitativa vattenmiljöer för arter som är beroende av denna biotop. Inte minst utgör de en viktig del i ekoparkens ravinskogar där de tillsammans med ravinerna skapar speciella miljöer för många krävande arter. Framtida åtgärder kommer uteslutande att handla om att behålla denna höga kvalitet genom att till exempel lämna breda kantzoner mot vattendrag och sjöar i samband med avverkning av produktionsskogar.

Skogsbäck vid Aareajoki. Ekoparkens bäckmiljöer kommer att gynnas genom en ökad hänsyn vid dessa skogstyper. Foto: Ingemar Wikström.

Våtmarker

En stor del av ekoparken består av våtmarker – 1 531 hektar av den totala arealen på 7 019 hektar räknas som våtmarker. Överlag har myrarna relativt höga naturvärden kopplade till mångformighet, vegetation, flora och fågelfauna.

Strutbräken vid Naakajoki. I våtmarksmiljöerna växer strutbräken, som är en signalart för näringsrika miljöer med hög bonitet. Foto: Ingemar Wikström.

Sammanställning av målklasser och deras fördelning

För att kunna beskriva balansen mellan produktion och naturvård i olika skogsbestånd använder sig Sveaskog av målklasser. Målklassen beskriver naturvårdsambitionen för varje enskilt bestånd. Renodlade naturvårdsbestånd kallas NO- och NS-bestånd medan bestånd satta till PF eller PG har skiftande produktionsmål. Målklassning är en långsiktig klassning och ambitionen är satt i ett långt perspektiv.

De fyra olika målklasserna definieras enligt följande:

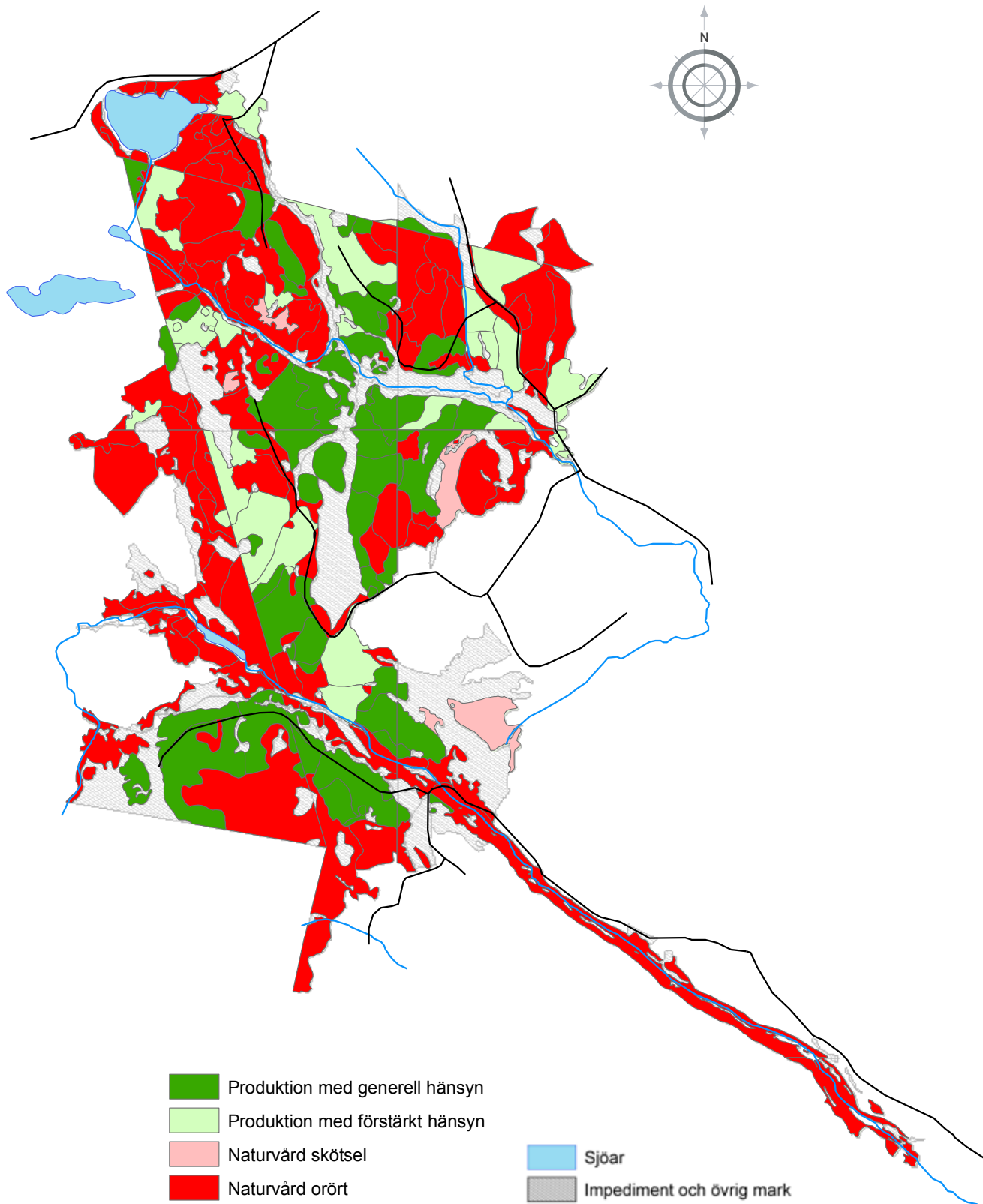
- NO – naturvårdsmål där skogen lämnas orörd
- NS – naturvårdsmål med naturvårdande skötsel
- PF – produktionsmål med förstärkt hänsyn
- PG – produktionsmål med generell hänsyn

I Ekopark Naakjärvi kommer 57 procent att lämnas orörd, det vill säga arealen har klassats som NO då det redan i dag finns höga naturvärden där, se karta 11 på nästa sida. I en ekopark kan naturvårdsambitionen höjas genom att ändra ett bestånds målklass från till exempel PF till NS. En sänkning av naturvårdsambitionerna i en ekopark är inte tillåten. Se även karta 11 på nästa sida för målklassernas geografiska fördelning i ekoparken.

För Ekopark Naakjärvis del innebär målklassningen följande:

NO	57 %
NS	3 %
PF	14 %
PG	27 %

Karta 11. Målklasser.

Skala 1:90 000

0 1,5 3 kilometer

4. Naturvårds- och produktionsmetoder

Av tradition har skoglig naturvård varit knuten till att lämna skogar orörda. Men under senare tid har behovet att även sköta skogar med höga naturvärden aktualiserats. Det övergripande motivet till att arbeta med naturvårdande skötsel är att bevara och utveckla biologisk mångfald. Det finns framför allt fyra olika anledningar till att naturvårdande skötsel behövs i det svenska skogslandskapet:

- Återskapa skogstyper som till stor del försvunnit genom bland annat 100 års skogsskötsel.
- Efterlikna de naturliga störningar som till stor del saknas i dagens skogar.
- Bevara och utveckla det biologiska kulturarvet.
- Utveckla ekologiskt funktionella skogslandskap.

Orörda områden (NO)

Att låta områden vara orörda är en naturvårdsmetod där skogen lämnas för fri utveckling. Notera att orördhet även kan vara en form av restaurering – till exempel att man lämnar en medelålders granskog orörd för att på sikt skapa en stabil grannaturskog. I vissa fall utgår restaureringen från äldre skogar, i andra fall från unga skogar.

Syftet med NO-skötsel är att få en opåverkad skogsmiljö där framför allt fuktighets- och kontinuitetskrävande arter kan finna sin livsmiljö. Punktvisa åtgärder som till exempel fällande av inväxande granar invid äldre tallöverståndare kan förekomma. Här finns även undantagsvis förbehåll att i framtiden hugga fram naturvärdesmässigt särskilt värdefulla lövträd om behov föreligger för vissa arters fortlevnad. Likaså kan kulturminnesvårdande åtgärder äga rum som till exempel uppkapning av vindfällan över gamla stigar.

Naturvårdande skötsel (NS)

Naturvårdande skötsel används som samlingsbegrepp för ett stort antal skötselmetoder som har till syfte att bibehålla eller utveckla skogens naturvärden. Naturvårdande skötselbegrepp är ofta ett effektivt sätt att snabba på utvecklingen av bättre livsbetingelser för arterna i brukade landskap. Det kan till exempel handla om att återinföra en process som brand eller att snabbt tillskapa död ved där det råder brist på detta substrat. Naturvårdande skötsel används även för att gynna ett visst trädslag genom att ta bort konkurrerande träd. Följande naturvårdande skötselmetoder är aktuella i Ekopark Naakajärvi:

Naturvårdsbränning

Ett viktigt mål med restaureringsarbetet i Ekopark Naakajärvi är att återinföra branden i landskapet och att arbeta med skötselmetoder som ska efterlikna de strukturer som branden skapar. Bränning av stående skog utförs för att skapa döende och döda träd vilka utgör viktiga substrat för mängder av djur och växter. Syftet är inte att döda all skog utan att skapa variation där vissa partier förblir opåverkade medan andra områden har en högre intensitet i branden. Detta medför en varierande dödlighet hos träden samt vissa områden där merparten träd dör.

De allra äldsta tallskogarna med stort inslag av mycket gamla tallar kommer inte att naturvårdsbrännas då denna naturtyp i sig även har andra naturvärden, som lång kontinuitet vilket bland annat gynnar marksvampar. Undantag från denna princip kan göras för bestånd där granen på relativt kort sikt utgör ett uppenbart hot mot tallskogens överlevnad.

Utglesning, luckhuggning och restaureringshuggning

Ett av Sveaskogs mål med skötselåtgärderna i Ekopark Naakajärvi är att värna om lövträden och deras ekologi. Andelen lövskogar och lövrika skogar med höga naturvärden kommer i framtiden att öka med hjälp av lövgynnande skötselåtgärder. Inte minst gran kan genom inväxning verka hämmande på lövträdens utveckling och till och med hota deras överlevnad på sikt. Därför kommer gran antingen röjas eller huggas ut i utvalda områden där naturvårdsambitionen är lövrika skogar eller lövdominerade skogar. Det bör dock påpekas att i de flesta fallen kommer alltid en viss andel gran eftersträvas.

Åtgärdernas omfattning varierar starkt från fall till fall. De i dag areellt mest omfattande åtgärderna är röjningar av lövrika ungsskogar för att styra huvuddelen av graninvandringen till ett senare successionsstadium. Åtgärderna kommer att förlänga lövträdens vitalitet med flera årtionden i en successionsföljd som skall få utvecklas fritt i omkring 100 år för att sedan nystartas genom naturvårdsbränning eller andra NS-åtgärder.

Tabell 6. Restaureringsskogarnas andel av naturvårdssatsningen uppdelade på åldersklasser.

Eftersom mer än hälften av ekoparkens areal redan i dag har höga naturvärden så har endast en mindre del av naturvårdssatsningen klassats som restaureringsskogar (6,9 procent). Dessa skogar kommer på sikt att utveckla höga naturvärden. Restaureringsåtgärderna kommer att koncentreras till de äldre skogarna.

Restaureringsklass	Restaureringsskogarnas andel av naturvårdssatsningen (%)	Areal (hektar)
Restaurering från äldre skogar	6,2	188
Restaurering från medelålders skogar	0,4	14
Restaurering från yngre skogar	0,1	4
Restaurering från kalmarker	0,2	6
Summa	6,9	212

Ekologisk leveranstid

En av ekoparksbegreppets grundvalar är att minst hälften av området ska användas som naturvårdsareal. Av de inventerade skogarna i Ekopark Naakajärvi har 55 procent höga naturvärden, vilket är skogar som kommer att bevaras. Ett litet antal skogar med möjlighet att restaureras till höga naturvärden har klassats till NO- eller NS-skogar i ekoparksplanen, vilket motsvarar 4,5 procent av den produktiva skogsmarken. Tiden från i dag till dess att beståndet börjar uppvisa ekologiska värden kallas för beståndets ekologiska leveranstid, se karta 12 för bevarandeskogarnas respektive restaureringsskogarnas utbredning i ekoparken. Tabell 6 visar restaureringsskogarnas andel av den totala naturvårdssatsningen.

Hanteringen av produktionsskogarna

Målklasserna PG och PF utgör samlingsbegrepp för ett stort antal produktionsmetoder med skiftande varianter av generell och förstärkt hänsyn. Nedan följer en beskrivning av dessa metoders användning i Ekopark Naakajärvi.

Produktionsskog med generell och förstärkt naturhänsyn

Skogsbestånd som inte används för bevarande eller restaurering av biotoper och som saknar egentliga naturvärden kommer att användas för skogsproduk-

tion. Vid gallringar och föryngringsavverkningar i dessa skogar lämnar Sveaskog generell eller förstärkt naturhänsyn, vilket innebär att minst 7,5 procent och högst 40 procent av arealen lämnas till naturvård. I snitt kommer det att lämnas 15,2 procent hänsyn i produktionsskogarna i form av kvarlämnandet av exempelvis naturvärdesträd eller breda kantzoner till myrar och vattendrag.

Vindfällan

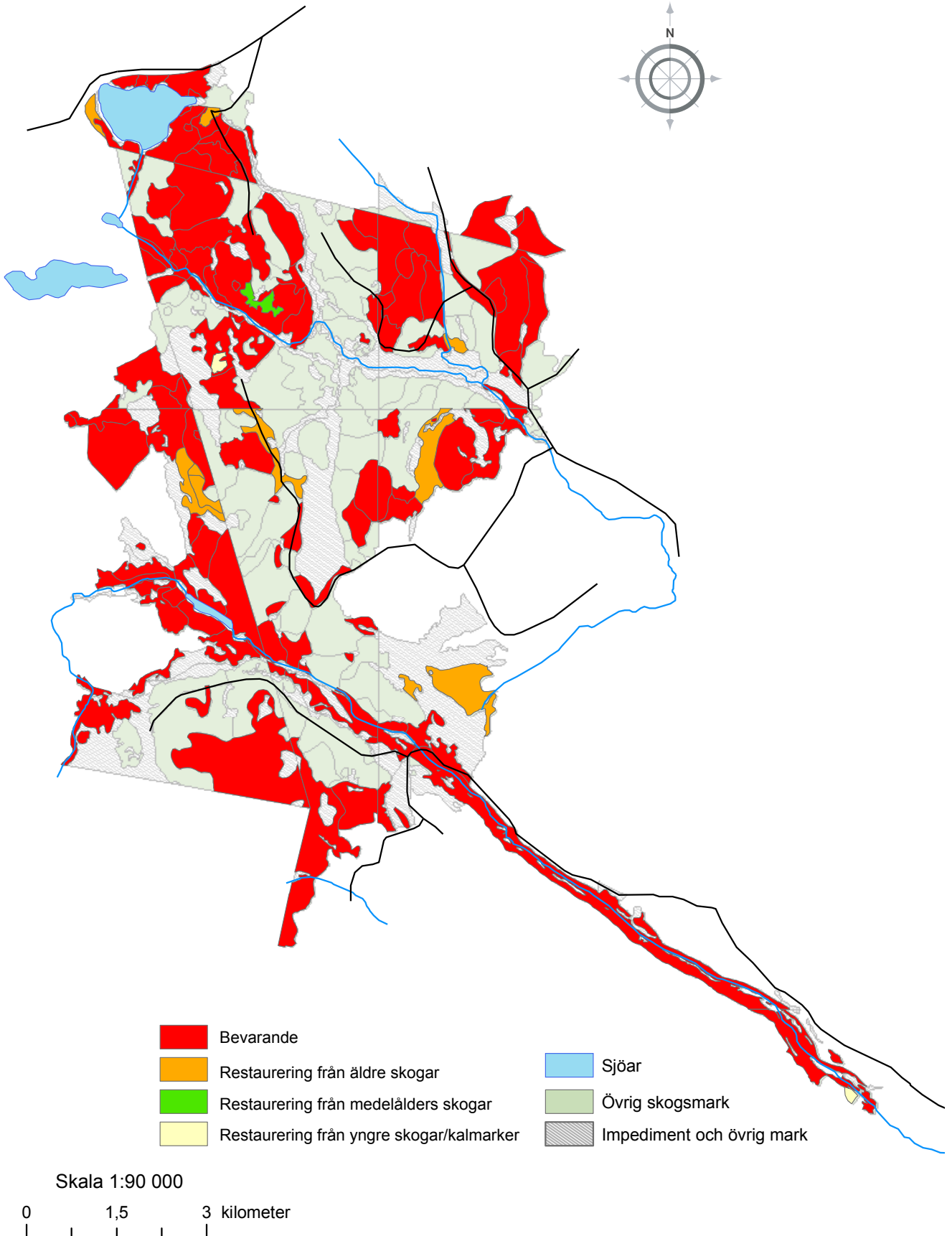
Generellt upparbetas inga vindfällan i Ekopark Naakajärvi i NO/NS-bestånden. Vindfällan får tas tillvara i PF- och PG-bestånd, dock inte av tidigare lämnad hänsyn. Träd som blåst över vägar, rastplatser och stigar etc får upparbetas. Ingen upparbetning av vindfällan får ske i ekoparken utan att ansvarig från Sveaskog har hänvisat plats, trädslag och omfattning för detta.

Vid omfattande stormfällningar och/eller risk för barkborreskador görs en bedömning i samråd med länsstyrelsen och Skogsstyrelsen hur situationen ska hanteras. Se bilaga 2 för närmare anvisningar om Sveaskogs hantering av vindfällan i ekoparker.

Vedhuggning

Vedhuggning får enbart ske efter att ansvarig på Sveaskog anvisat plats, trädslag och omfattning för detta.

Karta 12. Restaureringsskogar samt bevarandeskogar.

5. Rennäringen

Renarna i området sköts av Muonio sameby som är en koncessionsby. Det innebär att utvalda samer, koncessionsägare, utöver sina egna renar sköter ett fåtal renar åt markägare. Samerna i Muonio sameby vill omforma samebyn till en skogssameby och därmed slippa detta uppdrag.

Naakajärvi ligger mitt i samebyn och är ett viktigt område för rennäringen. För att garantera samexistens kommer Sveaskog i skötseln av ekoparken att ha årliga samråd med samebyn om den detaljerade skötseln samt planerade naturvårds- och skötselåtgärder.

Rennäringen. Naakajärvi används som renbete av Muonio sameby. Den ligger längst norrut av koncessionsbyarna där samer sköter renar åt markägarna. Foto: Veronica Edén.

6. Kulturmiljövärden

Kulturmiljöer

Naakajärvi har en lång samisk historia och är ett viktigt område för rennäringen. I ekoparkens sydöstra kant, belägen på en plats som heter Rauturimpi, finns det spår av en gammal samisk bosättning. Rauturimpi är en gammal delvis renoverad samisk boplat, där släkterna Sevä och Suikki redan på 1700-talet mjölkade sina renvajor då det var ett av sommarvistena som fanns i området. Samerna använde sig enligt tradition av flera olika sommarvisten för att hålla hjorden med så bra bete som möjligt och på så vis undvika sjukdomar i renhjorden. Renhjorden var på bete och mjölkades fram till att det var tid för renskiljning och slakt, då hjorden åter samlades. Denna insamling påbörjades vid Mikaelihelgen i slutet av september.

På vistet i Rauturimpi finns det en boplat i mitten och tre vallar runt om, som brukades växelvis. Boplatsen är ca 20 x 25 m stor och här har funnits fyra näverkåtor för sommarbruk. En restaurerad kåta och resterna från en annan finns kvar. Rester av en luovvi och en årran finns mellan boplatsen och en av vallarna. Luovvi var en upphöjd anordning som fanns bredvid varje kåta för torkning av allehanda mat, som kött, korv och fisk. Årran var härden som man eldade på inne i kåtorna. Platsen Kirkkoniemi (Kyrkudden) i ekoparkens centrala del tyder på att en samisk religiös samlingsplats kan ha funnits där.

Den flitigt nyttjade smugglarstigen "Joppa-ripolku" går genom ekoparken och sträcker sig från Finland via byarna Kihlanki och Junosuando. Stigen är totalt ca 60 km lång och användes främst under krigsåren för att smugla alla tänkbara varor, som alkohol, förnödenheter, ja till och med kor och hästar. Stigen bär också på en tragisk historia då en smugglarkung från Finland blev ihjälskjuten av en nitisk svensk tullare eller "tullihortia", som tullarna kallades i folkmun.

Spår av några tjärdalar och till och med rester av tjärtunnor visar att tjärframställning pågått i delar av ekoparken. Spår av dimensionsavverkning och plockhuggning av varierande grad hittas också i ekopar-

ken. Många gånger har det skett i så liten omfattning att den negativa påverkan på naturvärdena är försumbar, ibland till och med positiv om lövträd gynnats.

Kulturmiljövård

Att känna igen, bevara och sköta kulturvärden är en viktig del i Sveaskogs ekoparksarbete. Tillsammans med berörda personer avser Sveaskog att ta fram en bevarandeplan för de viktigaste kulturlämningarna i Ekopark Naakajärvi. Kulturmiljövårdande skötselåtgärder kommer inledningsvis att genomföras i samarbete med Länsstyrelsen i Norrbottens län samt berörd sameby.

Kulturvärde. Renhage som används för bl a kalvmärkning.
Foto: Peter Isaksson.

Historiska namn

Tornedalsfinskan och samiskan har haft stort inflytande i denna del av landet, vilket har skapat ett myller av olika namn från både den finska och samiska

kulturen. Många namn har och har haft en speciell betydelse. Därför följer här ett försök till svensk översättning på namngivna berg och skogsområden i ekoparken.

Hangas- vuoma	Hangas kommer sannolikt från ordet jack, i ex. renens öronmärkning. Ev. utstickande del, ex. årtull på träbåt. Vuoma betyder myr, oftast stor till ytan. Just denna myr har en mycket årtulliknande del i väster kant.
Lumijärvet	Lumi betyder snö, järvet betyder sjöar.
Rauturimpi	Rauto kommer från det samiska namnet för röding. Rimpi betyder blötmyr som ej kan passeras till fots.
Palolaki	Palo betyder brand, laki betyder bergstopp.
Sevänlaki	Sevä är ett samiskt släktnamn, laki betyder bergstopp.
Aihkilaki	Aihki betyder mycket gammal tall, ofta med liten och högt sittande krona samt tydligt växtvriden.
Aareajoki	Aarea kommer från Ortsnamnet Aareavaara, joki betyder bäck/å.

Naakajärvi	Naakia betyder smyga, järvi betyder sjö.
Manalainen	Underjordiskt väsen/varelse
Urakkakero	Urakka kommer från det samiska namnet urak vilket betyder en 2-årig hanren.
Kero	Tallmo
Ahmalaki	Ahma är namnet på rovdjuret järv. Laki betyder bergstopp.
Matojätkkä	Mato betyder mask, jätkkä betyder myr, ofta liten myr.
Kuoppamaa	Kuoppa betyder grop/svacka, maa betyder skogsland.
Sofiarova	Sofia är ett kvinnonamn, rova är ett högt berg, ofta med stenskravel högst upp.
Piettuvaara	Piettu kommer möjligen från piettiö som är namnet på en dåligt kastrad ren.
Pikku paljukkavaara	Pikku betyder lilla/liten. Paljukka betyder kal bergstopp/rygg.

Kåta i Rauturimpi sameviste. Rauturimpi var en mjölkkningsvall som uppfördes på 1700-talet och var ett av sommarvistena som fanns i området. I dag är samevistet delvis restaurerat och används av samer i området. Foto: Peter Isaksson.

7. Upplevelsevärden

Ekopark Naakajärvi har till stor del lokala besökare, men genom att sjön Naakajärvi är välkänd för sitt högklassiga fiske så kommer även besökare från både övriga Sverige och Finland. Förutom jakt, fiske och bärplockning lockas folk till området på grund av dess storslagenhet och mäktiga naturskogar med

gammal, grov tallskog blandad med djupa bäckraviner och vida myrkomplex. Ett annat exempel på upplevelsevärde är de samiska kulturlämningar som finns kvar och till viss del rustats upp i ekoparken. Även fågelskådare besöker ekoparken då kungsörn, fiskgjuse och lappuggla häckar i området.

Fiskeupplevelse. Ekopark Naakajärvi har till stor del lokala besökare men genom att sjön Naakajärvi är välkänd för sitt högklassiga fiske så kommer även besökare från övriga Sverige och Finland. Foto: Peter Isaksson.

8. Jakt och fiske

Inom Ekopark Naakajärvi arrenderas älg och småviltsjakten av flera olika jaktlag. Älgtilldelningen i området ligger på ca 0,5 älgar/1 000 hektar arrenderad mark. Fisket är till största del förknippat med den mycket närings- och fiskrika sjön Naakajärvi. Men även flera av bäckarna i området är fiskförande med bland annat naturliga stammar av öring.

Sjön Naakajärvi är känd för sitt högklassiga fiske och är ofta omnämnd i olika sportfiskesammanhang, framför allt på grund av harren som växer sig mycket stor i sjön. Naturligt förekommande fiskarter i sjön är abborre, lake och harr. Utöver

dessa arter planteras det ut öring och röding i sjön. En ambition som finns är att få öring och röding att reproducera sig i sjön eller tillrinnande vattendrag. Utplanteringen av fisk och försäljningen av fiskekort sköts av Kärentöjärvi fiskevårdsförening som även hyr ut mindre övernattningsstugor.

Sveaskog har arrenderat ut all jakt i området. Det finns emellertid möjlighet att köpa småviltskort på delar av området. Ekopark Naakajärvi hyser goda förutsättningar för jakt på framför allt skogsfågel i mycket natursköna miljöer.

9. Forskning, inventeringar och samarbeten

Ett stort ansvar i samband med den investering i naturvård som ekoparken innebär är att följa den ekologiska effekten av olika åtgärder samt använda kunskaperna i framtida naturvårdsarbete. Sveaskog välkomnar därför olika typer av forskning i ekoparkerna. För närvarande finns inga externa forsknings- eller utvecklingsprojekt i Ekopark Naakajärvi.

10. Information

Informationsmaterial

Mer information om Ekopark Naakajärvi och Sveaskogs ekoparkssatsning hittar du på hemsidan www.sveaskog.se.

Kontaktuppgifter

För mer information, ring Sveaskogs kundcenter, tfn 0771-787 100.

11. Källor, litteraturförteckning

Dokumentation av Rauturimpi: Muonio koncessionssameby 2001.

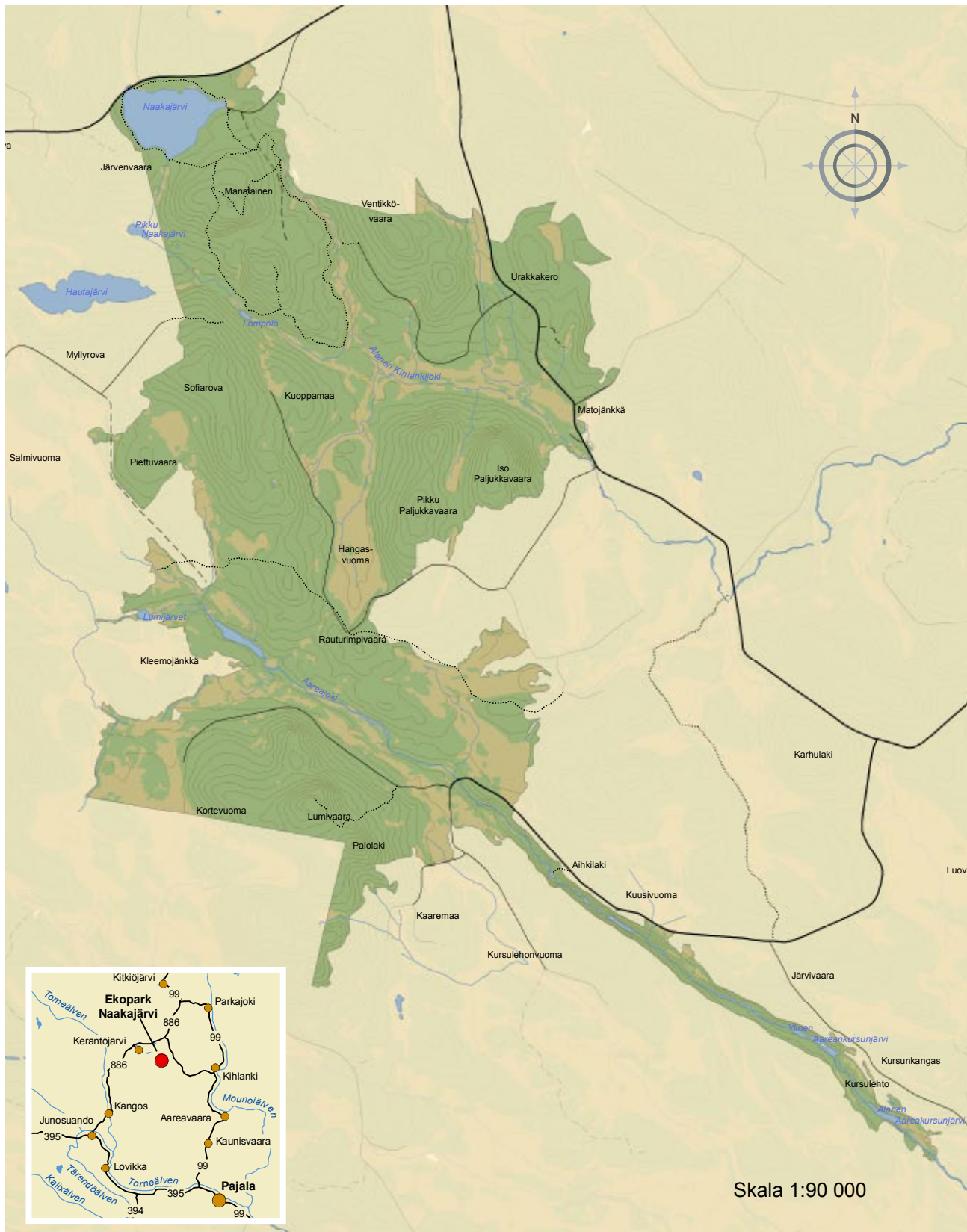
Gärdenfors, U. (ed.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005 – The 2005 Red List of Swedish Species. Artdatabanken, SLU. Uppsala.

Länsstyrelsen i Norrbotten län

- Natura 2000 områden.

12. Bilagor

Bilaga 1. Översiktskarta Ekopark Naakajärvi

Bilaga 2. Instruktion för hantering av vindfällan

Hantering av vindfällan inom Sveaskogs ekoparker

Sveaskogs ekoparker skall omfattas av ekoparksavtal, vilka är en form av naturvårdsavtal som tecknas med Skogsstyrelsen. Av detta följer att de delar som avsatts som naturvårdsareal i ekoparkerna inte omfattas av SVL 29§. Om Sveaskog vill avverka stormfällda träd i ekoparker skall en bedömning göras av myndigheten, enligt riktlinjer från SKS 070222. I princip är det då bara naturvårdande skäl eller framkomlighets-/säkerhetsskäl som kan motivera uttag ur naturvårdsarealer, se nedan. Följande två huvudregler gäller därför inom ekoparker:

1. Inom NO/NS-arealer skall allt stormfällt virke lämnas kvar.

Undantag från detta får göras:

- i bestånd där naturvärden och målbilden för är en annan, det vill säga i NS-bestånd där det blåser ned mer gran än vad målbilden anger, t ex där målet är lövskog. Här skall vi bara lämna gran enligt den målprocent för gran som finns angiven för avdelningen.
- av säkerhetsskäl och av framkomlighetsskäl. Träd får här kapas och flyttas undan inom området för att öka säkerheten och möjliggöra framkomligheten vid befintliga vägar, stigar, rastplatser etc.

2. Inom PG och PF-arealer lämnas endast vindfällan som motsvarar hänsynsandelan för aktuellt bestånd (d v s enligt G:et i PG och F:et i PF). I övrigt sker upparbetning i enlighet med skogsskyddsbestämmelserna.

I produktionsbestånd där det är svårt att avgöra vad som är hänsynsdel och produktionsdel får vindfällan lämnas i relation till den uppsatta hänsynsprocenten för beståndet. Det kan då vara lämpligt att koncentrera hänsynen till avgränsade partier samt att om möjligt prioritera löv och tall. Dessutom kan det i sådana fall vara viktigt att placera koncentrationerna så långt bort som möjligt från annan fastighetsägare.